

Časopis Společnosti Prátel Starozitnosti Českých v Praze.

Roč. XIV. = 1906. = Číslo 4.

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.

Obsah:

Jan Emle: A jubileum Gollovu. (S podob.)
— Dr. K. V. Adámek: Kostel v Sv. Mikuláši u Hlinska. — Jan Herain: Hradební věž Starého Města Pražského. (Se 2. obr. a 1 příl.) — Výz: Vybrání cla a mýta obci Starého Města Pr. v branách malostranských, pak o známce branného.
— Jan Hroník: Psáry. — Jos. Kopal: Rodinné paměti Alžběty Lídmy sv. paní z Lisova a na Nov. Stránově. — Dr. Fr. X. Harlas: Rámky české práce v Měst. museu pražském. (S 6 tab.) — Různé zprávy. — Literatura.

Přílohy:

Jos. Braniš: Svatá Koruna. (Strana 112.—128., tab. VII.—IX.)

Ant. Masák: Večetí české, moravské a slezské. Str. 17.—24., tab. XI. XII.

Připojen titulní list, obsah a ukazatek k celému roč. XIV.

W Praze: A. 1906.

Změna redakční.

Články a vůbec příspěvky pro »Časopis« přijímá redaktor *Zd. Wirth*,
v *Prase-II., Myslíkova 12^a*. Příspěvky jsou honorovány 32 K, výpisy nebo
překlady 16 K za arch.

Odmítány jsou články, jež byly dříve zaslány redakci jiné. — Redakční
závěrka pro články a ilustrace 3 týdny, pro zprávy 14 dní před vyjitím čísla.

**Reprodukovať obrazy jak z »Časopisu« tak i ze znakové přílohy, nebo
použiti jich jakkoliv, jest dovoleno, jestliže svolí správní výbor Společnosti.
Čerpá-li kdo z části slovesné, uved vždy doslově úplný název »Časopisu«. —
Za obsah článků odpovídají spisovatelé sami. Zprávy ze Společnosti nespadají
v pravomoc redakční.**

Počínaje ročn. XV. bude vycházeti »Časopis« takto:

1. číslo 15. ledna, 2. č. 15. dubna, 3. č. 1. července, 4. č. 15. října.

Nestačíme upozorňovat na oznámení, otištěná na všech stranách obálky.
Tam naleznou se odpovědi na četné stálé dotazy; nelze jinak odpovídati na
ně, neboť zvláštní vyřizování jich zabírá mnoho času pracím důležitějším.

:: Při vazbě :: **XIV. ročníku**

budiž tab. I. vložena ku str. 15., tab. II. a III. ku str. 68.,
:: tab. IV. až IX. ku str. 133.. tab. X. ku str. 108. ::

Obě samostatné přílohy:

Branišova **Svatá Koruna** a Masákovy **Pečeti** buděž i s pří-
slušnými tabulkami **odděleny a bedlivě uschovány**, neboť
:: budou knihami samostatnými. ::

K jubileu Gollovu.

Jan Emler.

Dne 15. července tohoto roku slavil dvor. rada, professor všeob. dějin na české universitě dr. Jaroslav Goll, šedesátý den svého narození. Jeho činnost vědecká, jeho působení jako učitele postavily jej v popředí české vědy, a tudíž všecka historická obec česká i veřejnost, o ni se zajímající, pozdravila Golla v den jubilejní upřímně a srdečně. Dlouhá ještě mu léta!

Skoro při všech vzpomínkách, jež vázaly se ke Gollovu jubileu stala se, třeba jen letmo, zmínka o jeho vztahu ke snahám po udržení „staré Prahy“, id est Prahy starožitné, pokud je ve svém celku malebna a cenna pro umělecké cítení. A bylo by neupřímné ve chvíli vděčného přehlížení jeho posavadního kulturního díla zapomenouti na to, co je pro nás spíše spoludílem jeho srdce a projevem citu, než dokumentem kritického pera a proslulé školy. Leč přece Goll i tu znamená směr. Nikdy neúčasten půtek, často plných vášně a hlomozu prudkého boje, vzdálen všeho, co by bylo důsledkem jen hesla, stojí přece, věren tendenci celého svého života, v první řadě organizovaných obhájců všeho toho, co tvoří obsah a podmínu nehasnoucí radosti z historického krásna jednoho z nejvelkolepějších staletých lidských sídlišť. A při tom, historik, který shlédl, odhadl a zvážil hodnoty skoro všeho toho umění, z jehož rozložitého kořene doma mohly klíčiti a rostly statné štěpy, plodů stejně bohatých a živných, nikdy nezapřel, že umění je životem organickým jako jeho tvůrci a proto nemůže strnouti na dogmatu, výhradnosti stylu. Znaje z toho vážiti si originální tvorby k až dě doby, doveda ji hodnotiti podle forem celkového zjevu a výše jejich uměleckých produktů, propůjčil jeden z prvních své péro obraně práva na život těch monument, jimiž Praha vypráví, jak z věků vyrůstala.

V Časopise Historickém od počátku hnutí za zachováním rázu Prahy věrně registroval, co bylo důležité z nových zjevů, připomínal, co bylo nutno znati, informoval o možných cestách,

na nichž je dobře vyznati se pro správný postup ideje a úspěch sporu. V pojetí souboru těch otázek do vědecké revue rázu Historického časopisu byla i značná vzpruha pro všecky, již nepokládali je za bezvýznamné a jich soustavné sledování upozornilo tvrdost odpůrců i apathii indiferentních, že v kulturní věci „Staré Prahy“ je mnohem víc, než přemrštěný konservatismus a zaryté vetešnictví. Kdo při tom četl, pro malý příklad, Gollův bohatý feuilleton ve Wiener Zeitung („Alt-Prag“, 1903 č. 1.), i poznal jeho suverenní

Jaroslav Goll.

shovívavé stanovisko vůči tomu, co bylo nezbytno strpěti, aby se znemožnily stesky na nezdravé, protuchlé části města a současně dal se unést jeho protestem plným obavy, aby jinde nebylo ubližováno malebnosti a náladě čtvrtí — pochopí nejen vřelou lásku Gollovu k městu, které je tolikerým uměleckým tvůrčím zdrojem, ale i vysoký jeho názor na nevyhnutelné konsekvence doby. Proto je i tak významné a vzácné spojenství Gollova ducha i osoby v organismu, jehož výhradným účelem je, hájiti celistvý útvar oné Prahy, jež vyvijela se jako rámec života té které doby a dbát i toho, aby také nové město sneslo přirovnání k formě onoho, jež stárne, ale nevadne. I zasedá-li Jar. Goll od let v presidiu Klubu „Za Starou Prahu“, milován členstvem, působě svým klidným vlivem na

směry jeho postupu, je to přečasto jen prostá existence jeho vota a náhledu, jež srovná svorně rozpor názorů. A v tom, že Goll po-prává akcím klubu, aby směly opříti se v případě nutném o jeho autoritu, je nejen uznání pro nevyhnutelnost vzniku a organi-sace hnutí, ale i důvod k sterým díkům obdivovatelů Prahy.

Kostel v Svatém Mikuláši u Hlinska.

Dr. K. V. Adámek.

Opodál okresní silnice vedoucí od Hlinska k Trhové Kamenici, stojí při samotě U s v a t é h o M i k u l á š e, patřící k obci Rváčovu v okresu hlineckém, na výšině nedaleko pravého břehu Chrudimky starobylý kostel sv. Mikuláše, obklíčený kol do kola hřbitovem.¹⁾

Pod svahem výšiny v úvalu, jenž dělí ji od vyššího lesnatého kopce Rváčovského, ukazuje se veliký balvan, rozdělený ve dva díly tak, jako by někdo jej byl rozřízl. O balvanu tomto i o kostele sv. Mikuláše vypravuje pověst, že, když za pradávných časů začali stavěti kostel sv. Mikuláše, čert překážel tomuto dílu, vždy v noci přiletěl na staveniště, stavivo pobral a po protějším kopci rozházel. Tu prý sv. Mikuláš, ochrance stavby kostelní, si na čerta počíhal, a když jej spatřil nesoucího veliký balvan, ťal mečem po čertovi; čert však zmizel a světec rozřízl veliký balvan, jenž pod výšinou leží.²⁾

Jako tato stará pověst, tak i výstavnost samého kostela svědí o starobylosti kostela.

Kostel sv. Mikuláše v stejnojmenné samotě U sv. Mikuláše patří mezi nejstarší kostely celé krajiny.

Nejstarší písemná zpráva jest o něm zachována z r. 1350. Tehdy byl filiálním kostelem, přifařeným k Trhové Kamenici, i byl připojen k biskupství litomyšlskému společně s jinými farními a filiálními kostely čtyř východočeských dekanátů královéhradeckého archidiakonátu.³⁾

Po r. 1620 byl⁴⁾ i kostel Trhovokamenický filiálním, nejprve Skutči, později do Bojanova, teprv r. 1712 působením Josefa Františka hraběte z Schönfeldu byla v Trhové Kamenici zřízena fara. Rváčovský kostel sv. Mikuláše byl se svými osadami Rváčovem, Všeradovem a Horním Peterkovem filiálním po r. 1620 do Žumberka, r. 1712 byl přifařen k Nazavrchům a k Žumberku byly přifařeny Krupín, Bratroňov a Ctětín. Teprv později (a to před r. 1770) byl kostel Rváčovský přifařen k Trhové Kamenici. Poměr tento trvá dosud.⁵⁾

Že byl kostel tento k Trhové Kamenici přifařen mezi roky 1712 až 1770, vysvitá z toho, že již v inventáři,⁶⁾ jejž dne 1. srpna r. 1770 sepsal farář kamenický Jan Václav Bříško, jest zařaděna též

veřejná kaple Rváčovská sv. Mikuláše.⁷⁾ Dle inventáře tohoto byla to stavba důkladná a prostranná se sakristií, nad níž měla věžici, vchody kostelní byly dva, oltáře tři, a sice hlavní sv. Mikuláše obnovený a dva poboční P. Marie a Anděla strážce; vúkol kostela byl obezděný hřbitov. Kostel měl pěkné lesy, dosti polnosti i hotových peněz, takže chudšímu mateřskému kostelu půjčoval. Zvony byly tři.

Roku 1827 byl kostel sv. Mikuláše rozšířen.⁸⁾ Dle popisu z roku 1836 měl ještě na evangelijní straně nad klenutou sakristií věž a před pobočním vchodem kostelním kamennou předsíňku. Věž byla zděná, šindelem krytá, s 3 zvony, z nichž dva byly prastaré. Vchody kostelní byly pouze dva, jako dosud, a do sakristie, dvěma okénky zamířzenými opatřené, vcházel se také jen z presbytéře. Kostel měl 11 oken.⁹⁾

V červnu roku 1838 začali obnovovat kostel. Věž nad sakristií rozbourali, nad presbytářem sroubili malou dřevěnou věž a do ní dali zvony ze staré věže. Nový strop obílen, varhany opraveny.¹⁰⁾

Roku 1886 kostel opět obnovován, uvnitř i zevně ve slohu gotickém architektem a konservatorem Fr. Schmoranzem ze Slatiňan, ačkoli kostel byl původně slohem romanským zbudován.¹¹⁾

Nejstarší částí stavby kostelní jest presbytář a sakristie.¹²⁾

Presbytář má tvar obdélníkový, k severu přiléhá obdélníková sakristie, jejíž vnější obrys základny má tvar lichoběžcový. Obě tyto části kostela vynikají silným zdívem a jsou klenuty bez žeber.

Sakristie má dvě malá okénka na východ a západ, a jediný vchod z presbytáře, jest uvnitř 3 m. dlouhá a 2·80 m. široká (ve směru jihozápadní), zevní severní strana měří 4·64 m.; strana západní zevní 2·80 m., šířka okénka východního jest 0·54 m., západního 0·46 m., šířka zdi proti presbytáři 0·90 m.

Presbytář má dvě okna, jedno v průčelní zdi za hlavním oltářem (1·34 m. široké) a druhé v jižní zdi (1·40 m. široké). Vnější délka východní zdi sakristie a presbytáře, jež spadá v jedinou přímkou, jest 10·45 m., šířka vnější presbytáře (zdi jižní) jest 4·15 m., vnitřní délka (kolmá na podélnou osu kostela) jest 4 m. a vnitřní šířka presbytáře jest 3·72 m.

Loď byla při opravách prodloužena, jest nyní (po opravě z r. 1886) uvnitř široká 6 m. (zevně 8·28 m.) a dlouhá 17·50 m. Má strop rákosovaný. V severní poboční zdi jsou 4 okna (zevně 1·40 m. široká) nyní gotisovaná, v jižní zdi jsou 3 okna.

Před jižní zed presbytáře vyniká jižní zed lodi o 24 cm. K této jižní zdi přiléhá předsíňka zděná slohu gotického (jižní strana její zevní měří 3·30 m., uvnitř 2 m., vnitřní šířka 2·10 m.). Z předsínky jest poboční vchod (1·08 m. široký) do lodě. V průčelní zdi lodi jest hlavní vchod (zevně 2·22 m., uprostřed 1·31 m. široký).

Nad průčelním štítem jest zbudována kamenná otevřená zvonice (vlastně jakási branka stříškou krytá), v níž visí nad sebou dva zvony úplně nepřístupné, nevhodně umístěné, protože po celý rok jsou všeliké nepohodě vydány.

Nad průčelním vchodem vytesán jest nápis:

Obnoven
Léta Páně
1886.

Nad presbytéří jest malá vížka. Přístup na půdu a do této věže jest velice nevhodný, totiž po žebříku zevně vikýřem, jenž jest nad průčelím presbytéře.

Vnitřní zařízení kostelní jest nové, způsobeno při obnově r. 1886.

Presbytér má nový oltář sv. Mikuláše se soškami sv. Petra a Pavla. Po levé straně na rohu presbytéře při lodi jest na kamenném podstavci dřevěná kazatelna s dřevěnou stříškou, ozdobená citáty z písma.

Vedle kazatelny stojí v lodi nový oltář P. Marie a na druhé straně (jižní) jest nový oltář Anděla strážce.

Po zdech lodi jest zavěšena křížová cesta, v sakristii krucifix a několik nových levných obrazů.¹³⁾

Z lodě v levo od hlavního vchodu vchází se na kruchtu. Po pravé straně jest u tohoto vchodu márnice s vnějším vchodem.

Dlažba kostela jest kamenná, pod lavicemi cihlová.

Starobylých památností movitých tu není, kromě pěkné monstrance.¹⁴⁾

Zvony¹⁵⁾ umístěny jsou tak nevhodně, že nelze jejich celých nápisů přečísti. S největšími nesnázemi podarilo se pouze otisky z I. zvonu:

CASPAR BALTAZAR MELCHIOR

a z 2. zvonu:

VENI.

Při zdi hřbitovní stojí kamenná deska náhrobní Františka Krejčího († 1849) zajímavá svým tvarem i úpravou.

Při kostele sv. Mikuláše již v XIV. věku fara nebyla. Za Josefa II. pomýšlelo se na zřízení fary. V Josefinském katastru¹⁶⁾ obce Rváčova bylo v položení „U sv. Mikuláše“ při čísle topografickém 335 poznamenáno: „plac pro novou farku“ a při čísle topografickém 336 „pro novou zde státi mající školu“, avšak nedošlo k provedení tohoto záměru.¹⁷⁾

1) K. Adámka Chrudimsko 7, 23, 69, Schaller Topographie des Königreichs Böhmen XI. 14, Orthův Slovník 432, Palackého Popis království českého 185, Sommer Königreich Böhmen V. 271, 272, K. V. Adámka Sborník okresu hlineckého 3, 7, 15, 30, 31, 32, 58, 59, 65, 66, 77, 133, 162, 166, 168, 175, 179, 313, 314, K. Chytila Soupis památek historických a uměleckých (Politický okres chrudimský) 191 až 194.

2) Orthův Topografickostatistický slovník 432, Sommer Königreich Böhmen V. 272.

3) Monumenta Vaticana I. 701 (v bulle papeže Klementa VI., již potvrzuje připojení 4 dekanátů arcidekanátu královéhradeckého k biskupství litomyšlskému, čte se: Campnitz cum filiali ad sanctum Nicolauum)

a 702 (tamtéž: Campnicz cum filiali ad sanctum Nicolaum). Viz též Karla Adámkę K dějinám Hlinska a okolí, str. 7, Chrudimsko 21, 68, 69, 74, Balbin Miscellanea historica regni Bohemiae V. 36, Jirečkův Codex iuris bohemici II. 227, V. 330, Josefa Štěpánka Archiv města Litomyšle (v Zprávě gymnasia litomyšlského), Palackého Dějiny I. č. 2, str. 389 a j., Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae VII. 676, Rojek v Památkách archaeologických a místopisných IX. 739.

4) Sborník okresu hlineckého 168.

5) Erekční listina jest z r. 1712. Do Kamenické kolatury byly přifařeny městečko Trhová Kamenice, vesnice Rohozná, Trávný, Javorný, Dolní Peterkov, Možděnice, Kocourov, Dlouhý, Dřevíkov, Kameničky, Zubří, Hamry Svobodné, Veselý kopec, Tobolka a Jančour; do nasavrké kolatury městečko Nasavrychy, vesnice Hradiště, Drahotice, Vochoz, Březinka, Hodonín, České Lhotice, Lupoměchy, Vranov a Vobořice, dále kostel Rváčovský sv. Mikuláše, s vesnicemi Rváčovem, Všeradovem a Horním Peterkem, dosud k farnosti Žumberk patřivšimi.

6) „Inventarium Ecclesiae Parochialis Trhowa = Kamenicensis, et Capellarum ad Eam pertinentium, sub Patrocinio S: S: Apostolorum Philippi et Jacobi in Districtu Chrudimensi et Vicariatu Skuczensi sub Patronatu Celsissimi Adami S: R: J: Principis de Auersperg, confectum a me Joanne Wenceslao Bržisko Ecclesiae hujus Parochialis Curato“ (datované v Trhové Kamenici 1. srpna 1770.)

7) „Haec capella est compendiose aedificata, sed pro capiendo populo utcunque sufficiens. Praeter praebyterium sibi proportionatum et cancellis arculario labore factis septum ac in fornicie aquosis coloribus noviter depictum praeterque sacristiam pro recondenda suppellectile satis commodam, et duas portas ac turriculam supra sacristiam exstructam, continet in se tres aras: majorem S. Nicolai noviter erectam et incrustatam, et duas post praebyterium laterales: unam B: V: Mariae, alteram S: Angeli Custodis. Praeterea haec capella coemeterio ex muro cincta et possidet sequentia: de fundis: agrorum 35 modios et 2 quadrantes, pratorum 40 modios et 3 quadrant. hortulorum et pascuorum 13 mod. et 2 quadr. (glebae sortis infimae utpote in montanis) sylvarum pulchrarum 95 modios, piscinae 1 modium et 2 quadr., vaccas vivas habet 5, ferreas 6, casas pro incolis cum certo anno censu 2; de pecunia: in capitalibus activis habet: apud ecclesiam parochialem Trhowa-Kamenicensem sine censu 500 fr., item iure cesso in solutum apud eandem ecclesiam 660 fr. 50 kr. 2 d., apud eandem ecclesiam ad tempus breve 21 fr., in cassa paratae pecuniae 149 fr. 56 k. 31 $\frac{1}{4}$ d., summa 1331 fr. 46 kr. 5 $\frac{1}{4}$ d.; de argento: calix intus inauratus cum patena ponderans 1 lb. et 7 uncias; de cupro et aurichalco: monstrantia antiquissimae figurae amplius non usitatae inaurata, et in sacristia deposita 1, thuribulum cum navicula antiquum 1, crucifixus ex metallo in altari majori 1; de metallo composito: campanae, quibus populus ad Divina convocari solet, cum suis funibus 3, campanila pro sacrificio missae 1; de stanno: candelabra in majori altari 4, urceoli cum pelvi par 1, cantharus pro aqua 1, vasculum pro aqua benedicita ad portam pendens 1; de ferro: candelabrum pro parvis candelis a populo oblatis muro affixum 1, emunctorium 1, serae cum suis clavibus portis affixa 3, penes tabernaculum 1, penes repositorium pro sacra suppellectile 1, securis pro signatura lignorum cum crucula X: 1; de marmore: altare portatile consecratum 1; de suppellectile sacra: casulae seu planetae: festivitis duplices coloris 1, alborubra in medio ex materia bombicina alba floribus intermixta ex partibus, ex materia cosipina rubra, etiam floribus mixta, donata a perillustri Herula Anna Malovetziana 1, variegata caeruleis et flavis lineis intermixta 1, nigra pro missa de requiem 1, stolaे, manipuli, bursae, vela, pallae ad has casulas pertinentes quorumbus 4, biretum sacerdotale 1, pulvilli sub missali 1, tegumentum pro ambona antiquum 1; sacculus pro colligenda eleemosyna ecclesiae 1; de suppellectile linea: alba una melior, altera deterior 2, humeralia 2, super pellicia ex tela 2, cingulum 1, corporalia 4.

purificatoria 3, pallae 4, tobaliae superiores 2 inferiores 2, universim 4, mappa apud parvum altare 1, subcorporalia 2, mappulae penes altaria 2, mappula in sacristia pro abstergendis manibus 1, mappa pro communicantibus 1, coopertum contra pulveres in majori altari 1; de anti pendis: unum apud maius altare noviter in assere pictum, alterum apud parvam aram B: V: Mariae simpliciter pictum 2; de imaginibus, crucifixis et figuris: imago S. Nicolai noviter et pulchrae picta in majori altari 1, imago B: V: M: in altari ejus laterali etiam noviter picta 1, imago S: Angeli Custodis in ara parva 1, figurae S: Augustini et S: Hyeronimi in altari majori 2, crucifixus tabernaculo affixus 1, figura antiqua Resurrectionis Dominicæ 1; de libris: missale antiquum romanum in folio 1, agenda parva manuscripta 1, evangelium parvum pro ambona 1, mappa geometrica agrorum ecclesiae in instrumento parochiae 1, cancionale in quarto pro choro boemicum 1, liber computuum ecclesiae unus in parochia, alter, in cancellaria 2; de suppliectile lignea: ambona arculario labore facta simplex et deformis 1, confessionale infra chorum 1, gradus lignei ad chorum 12, tabernaculum apud maiorem aram 1, mensa cum quatuor scrinii pro recondendis casulis in sacristia 1, repositoryum antiquum pro albis et superpelliciis 1, foruli pro appendendis albis et superpelliciis 2, cancelli pro communicantibus cum porta in medio 1, scamna pro populo 38, futrale corio obductum pro calice 1, aspergillum 1, sedacium 1, lucerna 1, ferretrum pro adultis et parvulis 2, tabulae secretorum penes majus altare 3."

8) Sborník okresu hlineckého 59, 66, památní farní kniha trhovokamenická z r. 1836 str. 3.

9) Sborník okresu hlineckého 59, památní kniha farní kamenická str. 4.

10) Táž kniha str. 9.

11) Půdorys jest v K. Chytlově Souboru památek historických a uměleckých (Politický okres chrudimský) str. 191.

12) Ferdinand J. Lehner: Dějiny umění národa českého II., str. 2 a 3, poukazuje správně, že kostel sv. Mikuláše ve Rváčově byl románský s čtyřhranným kněžištěm a obdélnou lodí 10 m. dlouhou i že dosud má původní polokruhový vítězný oblouk.

13) Staré obrazy a části oltářů byly uloženy na půdu školy ve Rváčově.

14) Památky východočeské I. (K. V. Adámka staf: „Monstrance ze Sv. Mikuláše u Rváčova“ se světlotiskovou reprodukcí monstrance), K. Chytílův Soubor památek (politického okresu chrudimského) str. 191 (vyobrazení na str. 192).

15) K. V. Adámka Sborník okresu hlineckého 59, K. Chytila Soubor 191 (vyobrazení nápisů zvonových na str. 193 a 194).

16) Dle sádrových otisků zní nápis i zvonu: CASPAR + MELCHIOR + BALTH + (K. Chytíl v Souboru 191 str. omylem uvádí: CASPAR + MELCH + BALTHIOR) a nápis 2. zvonu: O REX GLORIE VENI + NOBIS + CVM MA +

17) Pojednáním tímto zakončují řadu článků, jež jsem uveřejnil o památných budovách starodávných okresu hlineckého v Časopisu Společnosti přátel starožitností českých IV. 105—114 (Tvrz a radnice v Hlinsku), V. 50—60 (Kostel v Hlinsku), V. 126—129 (Kostel ve Svatce), VII. 67—69 (Kostel v Kameničkách), XIV. 81—85 (Kostel v Chlumu u Hlinska).

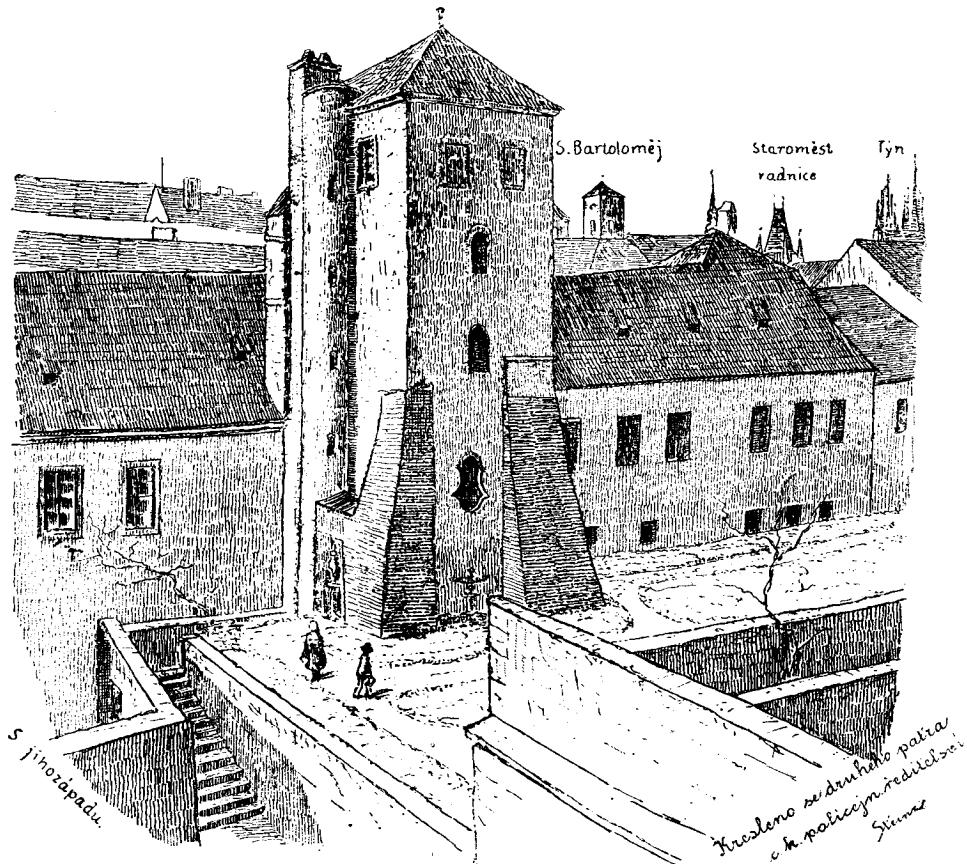
Hradební věž Starého Města Pražského.

Jan Herain.

V nádvoří policejního ředitelství v Praze (č. p. 313-I.) stojí stará čtverhranná věž, pocházející z prvotního opevnění Prahy, kdy v polovici XIII. stol. nynější staré Město bylo obehnáno hradbami, věžemi, branami a hlubokými příkopy.

Věž jest jediný zbytek, který zachoval se na naše časy z tehdejšího opevnění, má tudíž úctyhodné stáří i cenu historickou, pročež zasluzuje býti zachována věkům budoucím.

Za krále Václava I., kdy Mongolové vpadli do Moravy a byla obava, že vpadnou snad i do Čech, bylo na kvap započato s opevňo-

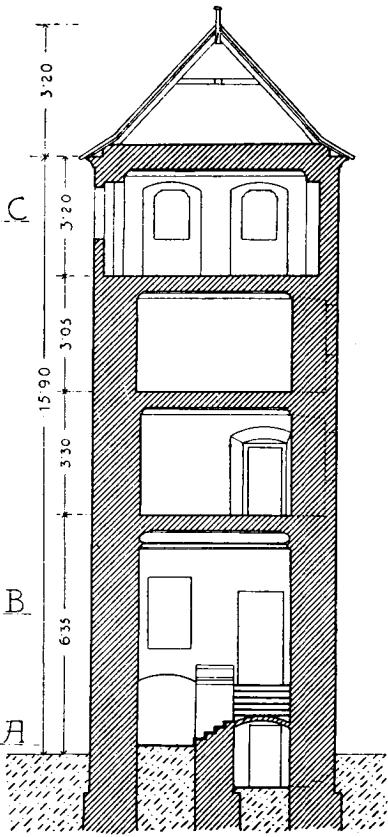
Obr. 14. Staroměstská věž hradební.

(Dle skutečnosti r. 1897 kreslil V. Steinz.)

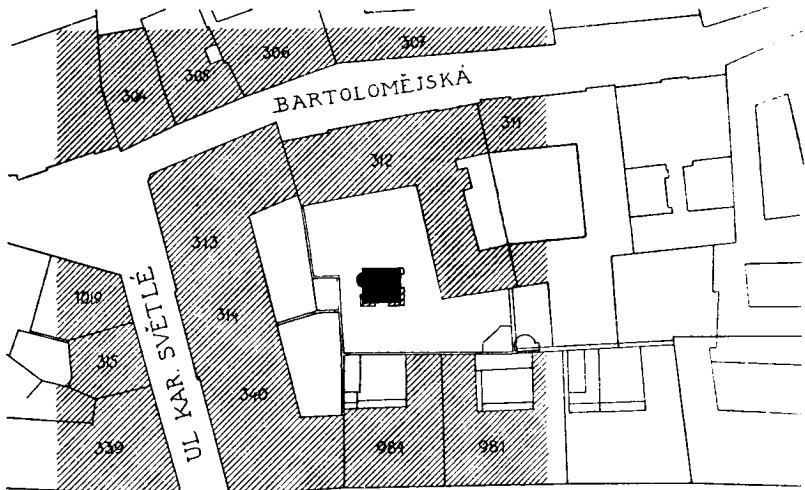
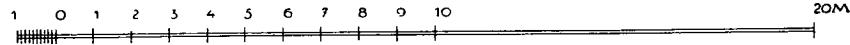
váním Prahy a tak v letech 1249 až 1253 bylo pracováno na městských hradbách a hlubokých příkopech kolem nynějšího Starého Města Pražského. Hradby tálly se od Vltavy od nynějšího Národního divadla až k nynější Prašné bráně, odtud pak k Vltavě při

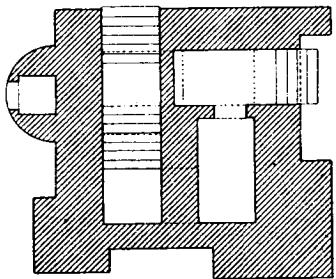
Obr. 15. Staroměstská věž hradební.
(Fotografoval r. 1906 Frant. Dvořák.)

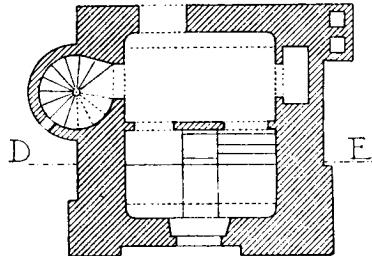
ŘEZ D-E

Situaciální plán okolí hradební věže Staroměstské.

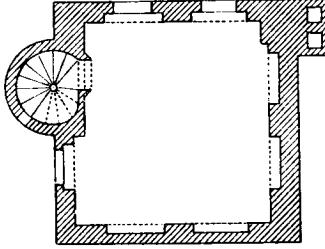
A

D

PŮDORYSY

B

C

Tab. X. Průřezy Staroměstskou věží hradební.

mostu cís. Fr. Jos. I. V hradbách bylo původně osm bran a forten; počátkem XV. stol. přibyla ještě jedna. Většina bran a příkopů zachovala se až přes polovici st. XVIII., stály i v době po založení Nového Města Pražského r. 1348 na území před hradbami staroměstskými.

V století XVI. a XVII., kdy opevnění staroměstské na té straně bylo zbytečno, byly některé z věží městských přivtěleny k přilehlým domům; městské příkopy byly najímány od obce Staroměstské za zahrádky a byly časem obcí i odprodány. Na příkopy hradební do dnes připomíná název ulice od Prašné brány k Muštku, kde se říká „Na příkopě“. Staroměstské příkopy byly pak zastaveny z části koncem stol. XVIII., většinou pak teprve ve stol. XIX. Budova nynějšího ředitelství policejního tvoří roh do třídy Ferdinandovy, do ulice K. Světlé (býv. Poštovské), pak nový roh též ulice a ulice Bartolomějské; má číslo pop. 313-I. Byla vystavěna podle plánů vídeňských v letech 1858—1861 za policejního ředitele Päumanna a sestává z bývalých domů č. p. 313, 314 („U zlatého slunce“) a č. p. 340-I. („U tří zlatých hvězdiček“). Věž patřila k č. p. 313-I., jež mělo průčelí do ulice Bartolomějské. Na starém pohledu (obr. 14.), kresleném 24. února 1897 vrch. zem. inž. p. Václ. Steinzem, vidíme, jak věž ještě do nedávna byla součástí zmíněné budovy. Časem věž byla přestavována uvnitř od majitelů domu č. p. 313-I., a též připojeno k ní nové okrouhlé schodiště, jež vedlo nejen k věži, ale i k bytům v domě. Barokní okno věže, jež vidíme na obr. 15., svědčí o přestavbě z konce I. polovice stol. XVIII.

Instituce státní policie vznikla po r. 1784, kdy byla čtyry města pražská spojena v jeden celek; prvotně byla policie ubytována v nájmu v ulici Voršilské a teprve v třetině stol. XIX. po zakoupení domů usídnila se zde, kde jest dosud.

Západně od policejního ředitelství, na ohebu nynější ulice K. Světlé, stával malý farní kostel sv. Štěpána, jenž byl za císaře Josefa II. zrušen, pak i zbořen. Od tohoto kostela nazývala se část před policejním ředitelstvím, náměstím Štěpánským, což bylo asi do r. 1872. Asi u vrat budovy policejní stávala do r. 1794 brána, zvaná Štěpánskou.

Přestavba policejního ředitelství v letech 1858—1861 týkala se pouze starých budov (č. 314 a 340-I.), hradební stará věž zůstala ušetřena. Když pak r. 1898 byl zbořen dům do Bartolomějské ul. (č. 313-I.) a započato tu s novým přístavkem budovy policejní, zůstala věž zachována na naléhání kruhů odborných, které chtěly mít věž hradební zachovánu jako starou památku historickou.

Již v dřívějším jednání ministerstva vnitra č. 11.578 (ex 1904) ze dne 28. července 1895 schválilo zachování staré věže a povolilo 600 zl. na její opravu a udržení. Poněvadž však terrain při věži po sbourání starého domu č. 313-I. byl snížen o více než o 2 m a základy její na severní straně byly tak otevřeny a podkopány, ob-

jevily se na zdivu věže trhliny a zatímní zabezpečení její pohltilo oněch 600 zl., takže suma ani na výlohy nestačila.

Policejnímu ředitelství nebylo zachování věže vhod i usilovalo o její sbourání, činíc podání k ministerstvu vnitra, kdež vyličovalo její stav za velice nebezpečný, i že věž jest prý jako památka bez ceny a brání přístupu vzduchu k oknům vězeníských cel. Zachování věže ujímal se nejvíce stav. rada, architekt Ant. Wiehl jako místní konservátor, jak u Ústřední kommisie ve Vídni, tak i u ministerstva vnitra; navrhoval, že by vnitřek věže mohl být upraven za policejní museum zločinců. Také klub „Za starou Prahu“ připisem ze dne 10. února 1903 žádal zachování věže; ochrany věže ujalo se vřele i stavební oddělení c. k. místodržitelství podáním ze dne 22. prosince 1902. Na zakročení Ústřední kommisie nařídilo ministerstvo vnitra výnosem č. 48.069 (ex 1903) ze dne 11. dub. ve shodě s ministerstvem kultu, aby věž byla zachována a obnovena jako stará památka historická i bylo v té příčině jednáno se zemským výborem král. Českého i obcí Pražskou, čím přispěly by k nákladu restauračnímu, který vypočítěn na 12.500 K. Plány na obnovu pořídilo stavební oddělení c. k. místodržitelství podle návodu konservátora Ant. Wiehla. Obec Pražská připisem ze dne 11. května 1906 svolila k příspěvku, zemský výbor pak požádal pisatele za dobré zdání o této staré památce, i jest oprávněna naděje, že ani zemský výbor k záchrane její pomoci neodepře. Bude tedy asi stará věž v policejním ředitelství, poslední to zbytek prvotního opevnění Starého Města, zachována a obnovena.

Vybíráni cla a mýta obcí Starého Města Pražského v branách malostranských, pak o známce branného.

Předneseno v členské schůzi Společnosti dne 1. října 1904.

Jan Herain.

I.

Vybíráni mýta čili dlažebného.

Již r. 1331 povolil král Jan obci Staroměstské, a po té r. 1338 malostranským, aby vybírali dlažebné z každého vozu kupeckého, jenž přijíždí do jejich města, a tento příjem aby obraceli na zlepšení dlažby. Tento důchod zůstal obci Pražské přes všecké proměny až na naše dny.

Nejvyšším rozhodnutím (30. dubna 1832) bylo výslovně vybíráni dlažebného ponecháno obci i na dálé; dekretem pak

komorního soudu důchodkového (21. června 1839, č. 1291) byla tato dávka vyměřena tak, že ze všeho zboží kupeckého do Prahy buď přiváženého, nebo tudy provezeného má být placeno 10 kr. stř. nebo $17\frac{1}{2}$ kr. r. č., a to z každého koně nebo jiného dobytka zapřaženého. Vybíráni dlažebného dělo se v branách, později na stanovišti čáry potravní.

Postavením státního nádraží v ulici Hybernské stala se obci Pražské újma v příjmech, ježto zboží, vyložené z nádraží a vezené do Prahy nepodléhalo dlažebnému, neprocházelo žádnou branou, kde od sta let bylo mýtné vybíráno.

Poškození napraveno zemským zákonem ze dne 6. pros. 1882 č. 72, kterýž upravil nový způsob vybírání dlažebného; obci Pražské tím povoleno, aby vybírala po 10 kr. z každého kusu potahu, jímž dováženo jest přes čáru daně potravní do Prahy (ať pro potřebu v městě, či na průchodu) jakékoli zboží, vážící nejméně 300 kg., palivo vyjímaje.

Dříve však bývalo jinak a dlažebné placeno v různých dobách různě, obyčejně podle předmětu zboží, naloženého ve voze, nikoliv však podle druhu a počtu zapřažených dobytčat.

Císařským nařízením, daným ve Vídni 5. listop. 1736 byla ustanovena nová mýtní sazba pro vybírání dlažebného v tehdejších pěti branách staroměstských: Strahovské, Bruské, Oujezdské, Poříčské čili Špitalské, Nové, pak na kamenném mostě a na přívoze na Smíchově (v místech nynějšího mostu Palackého) a to:

Z formanského vozu, kočáru nebo kalesy, kterými veze se zboží kupecké nebo cestující, nebo městem se provázejí, z každého zapřaženého koně nebo jiného dobytka tažného 3 kr.

Z vozu, na němž naloženo sukno, papír, železo, plátno, vlna, peří, kameny mlýnské a jiné zboží buď kupecké, nebo řemeslnické, vyrobené v zemi, takéž z kočáru cestujících osob domácích, z každého zapřaženého koně nebo jiného dobytka tažného 2 kr.

Z vozu obilí, dříví, sena, uhlí (dřevěného), másla, omastku, prken, domácích potravin a materialií, vezených do města na prodej, z každého koně nebo jiného dobytka tažného . . 1 kr.

Z prázdného vozu, mimo výjimek zvláště uvedených, platí se polovice podle uvedené sazby. Z koně nebo soumara, na němž naloženo zboží ku prodeji, platí se jako z dobytka tažného podle ustanovení již vyjmenovaných. Z koleček nebo vozíků, naložených zbožím, lidmi buď tlačených nebo tažených, z jednoho koně, hovězího dobytka, z mezka, osla nad 1 rok staré, pak ze 3 kusů ročních prasat, ze 4 telat, skopců, ovcí a jiných malých zvířat platí se po 2 kr.

Z drůbeže se neplatí.

Od mýta čili dlažebného jsou osvobozeny:

1. Vozy na vojenském pochodu nebo v jiných potřebách vojenských. 2. Vozy naložené solí, nebo jedoucí prázdné. 3. Kdo

ve vlastním zájmu jede koňmi vlastními či najatými, ale žádného zboží nevezе. 4. Vozy poštovské. 5. Vozy panské, vezoucí potraviny k vlastní spotřebě, nikoliv na prodej, mají-li od vrchnosti seznam nákladu. 6. Vozy robotní, jež jedou na robotu nebo z roboty, ale věci obchodních nevezou, mají-li jinak od vrchnosti pas a seznam věci naložených. 7. Vozy domácí, vracející se z trhu prázdné po vyprodání materiálů, victualií a jiných předmětů. 8. Vozy domácí, vezoucí z trhového místa nářadí pro dům nebo hospodářství. 9. Vozy, které vezou stavební hmoty pro stavbu do města a kámen z Bílé Hory nebo lomů jiných, cihly, písek, vápno, stavební dříví a několikrát do města a z města jedou, platí za den z každého koně nebo jiného dobytka tažného jen po $\frac{1}{2}$ kr. a to v bráně na kamenném mostě hned při prvním voze, kde dostanou znamku pro ostatní volné jízdy téhož dne.¹⁾

Povinností Prahy bylo z výtežku mýta čili dlažebného, vybíraného v branách městských, upravovati a v dobrém stavu udržovati silnice před svými branami; také ostatní královská města v Čechách měla toto právo i povinnost, ale silnice před městem bývaly obyčejně udržovány jen povrchně a nedostatečně. Vládě šlo o to, aby v Čechách bylo silnic více a lepších, dobře spravovaných a vedených, jež by vojenským účelům lépe vyhovovaly. K tomu bylo potřebí peněz, jichž však stát dáti nechtěl, nýbrž sám chtěl zmocnit se práva k vybíráni dlažebného. Tak reskriptem ze dne 6. května 1727 bylo nařízeno zřídit fond silniční, do něhož by odváděly všechny vrchnosti a držiteli mýt na silnicích zemských třetinu důchodu mýtního, aby pak z tohoto fondu silnice v Čechách byly přivedeny do lepšího pořádku. Komise k tomu zřízená nařídila r. 1733 též dvěma městům Pražským, aby k tomu účelu přispívala třetinou svého důchodu mýtního. Rady městské bránily se proti tomu, dovozujíce, že mýtné v branách a na mostě kamenném vybírá se hlavně proto, aby město mohlo být dlážděno, že v obvodu městském silnic zemských není i že silnice před městem dobře jsou opatřeny.

Zůstalo však přece nejen při nařízení původním, ale r. 1752 bylo dokonce i poručeno aby všecek důchod z cla mýtného v branách pražských byl odváděn k fondu pro vydržování silnic v Čechách. Potom nastalo ještě několik proměn u vybírání mýta dlažebného v branách pražských, konečně však obec Pražská zůstavena zase při starém právu svém.

Rok 1727, kdy stát zřídil silniční fond v Čechách, značí velký pokrok pro vydržování silnic tehdejších; to byl i počátek soustavné stavby silnic nových.

Navrhování, udržování a stavení nových silnic bylo od té doby svěřeno inženýrům státním, vyšlým z inženýrské školy Josefa Willenbergra, založené r. 1717 v Praze od českých stavů,

¹⁾ Archiv města Prahy: Sbírka listin č. 283.

první toho druhu školy technické v Rakousku. Teprve tímto zřízením nastala vědecká práce technická, teprve od té doby byly po r. 1727 silnice v Čechách stavěny podle technických pravidel, že do spoda dána silná vrstva kamenného štětu, navrch drobný tlučený štěrk a za příčinou odvodnění silnic zřízeny po obou stranách příkopy a stavěny kamenné milníky, ukazující vzdálenost míst a délky silnice — toho všeho před tím nebývalo.

II.

O v y b í r á n í c l a v b r a n á c h S t a r é h o M ē s t a P r a ž s k é h o .

Vybírání cla ze zboží a potravin náleží k nejstarším privilegiím měst Pražských, jež postupem času všelijak se proměnilo. Pro seznání takového privilegia otiskujeme tu celní sazbu, vydanou r. 1722, z níž seznáváme, jaké zboží podléhalo poplatku v branách staroměstských. Listina tato zní:

„Instrukcí bran Hans Turkovic,²⁾ Oujezdské a Bruske, kterak se předešle clo za starodávna vybíralo a ny ní (r. 1720) běre.“³⁾

	Dle starého způsobu se vybíralo			Na nynější minci činí			Nyní se vybírá	
	groše	denáry	haléře	krejcar	denáry	haléře	krejcar	denáry
Z obilí skrze sedláky přivezené, z koní . (V staré instrukcí není o tom zmínka.)	—	—	—	—	—	—	I	—
Kdyžby na Malé Straně obilí prodal, z koní (Též žádná zmínka není.)	—	—	—	—	—	—	2	—
Z přivezené cibule, česneku, švestek, jablek, hrušek, semen a těch podobných potrav, z koní po	—	—	—	I	—	—	2	—
Z jednoho strychu vláských ořechů, jahel, prosa, pohanky, rosy, krup velkých aneb drobných, též jiného vaření (předešle se platilo z ořechů), z koní, po jiném zmínka není	—	—	—	I	—	—	—	—
nyní se platí ze strychu po	—	—	—	—	—	—	I	—
Z koní po	—	—	—	—	—	—	2	—
Z přivezeného omastku platívalo se toliko z koní po	—	—	—	I	—	—	—	—
nyní se platí z centu másla po	—	—	—	—	—	—	2	—
nyní se platí z centu sýra po	—	—	—	—	—	—	2	—
Z koní po	—	—	—	—	—	—	2	—
Z centnýře panského másla se neplatilo.	—	—	—	—	—	—	I	—
Z koní po	—	—	—	—	—	—	I	—

²⁾ Brána Hans Turkovic, jest bývalá Strahovská brána stávající v Ostruhové ulici (nyní Nerudově) při kostele Kajetánů; Hans Turk byl soused malostranský v 16. stol. jenž držel sousední dům, dnes č. p. 248-III.

³⁾ Archiv města Prahy: Sbírka listin čís. 1107-7-I.

	Dle starého způsobu se vybíralo			Na nynější minci činí			Nyní se vybírá		
	groše	denáry	haléře	groše	denáry	haléře	groše	denáry	haléře
Z jednoho každého vozu přivezených ryb, v staré instrukcí není o tom zmínka žádná, ale nyní se platí z koní po	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Z vozu křenu, z kopy po	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Z přivezeného zeli a řípy, z koní po	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Z každého přespolního do Prahy přivezeného vína, platilo se ze Svídnického sudu po Ze Žitavského po	1	-	-	1	1	-	-	-	2
a také vždy až do největšího sudu.	2	-	-	2	2	-	-	-	2
Cejch z Týnského dvora přinesouc, se platilo Item z koní po	2	-	-	2	2	-	-	-	1
nyní se platí ze sedmivěderníku sudu po Z koní po	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Z medu picího, též nyní ze sudu platí Z koní po	-	-	-	-	-	-	-	-	-
(V staré instrukci zmínka není žádná.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Z panského vína toliko ze sudu po	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Z každého do města přivezeného vědra páleného (kořalky)	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Z koní po	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Z jedné tunity medu po	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Z koní po	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Když se z města otruby vezou, platilo se od strychu po	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Ale co přes pět strychů bylo tehdy k tomu z koní po	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Ze všelijakého kupeckého zboží, kramářských i jiných do města přivezených věcí.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forman z dobré naloženého vozu rozličného zboží, kdež se také rozumí štokfiš a papír v balíkách, platiti povinnost jest z koní po Jedoucí forman prázdný, z koní po	-	2	-	1	-	-	2	-	-
Z každého postavu (stučka) do měst Pražských přivezeného sukna platiti po Z koní po	-	2	-	2	-	-	1	-	-
Z pláten tenkých a roušek do Prahy přivezených, platiti z velkého balíku	-	-	-	-	-	-	1	-	-
z malého	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Z koní po	-	-	-	-	-	-	6	-	-
Z přivezené vlny platilo se toliko z koní po nyní se platí z centnýre po Z koní též po	-	-	-	1	-	-	2	-	-
Z centu husího peří po z koní po	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Když houně do Prahy se vezou, ze třech kusů po	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Z nití a krajku přivezených aneb přinesených z jedné putnice neb košíku po	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Z přivezené koudele toliko z koní, po Z oleje aneb jedné tuny rybího tuku po z koní po	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Z jedné tuny herynků po z koní po	-	-	-	-	-	-	3	-	-

	Dle starého způsobu se vybíralo			Na nynější minci činí			Nyní se vybírá	
	groše	denáry	haléře	krejcar	denáry	haléře	krejcar	denáry
Podobné víno, patoky, vápno, z toho ze všeho z koní po	—	—	—	I	—	—	—	—
Z každého судu piva bílého po	—	—	—	—	—	—	I	—
Z vína, z Prahy vezeného, z koní po	—	—	—	I	—	—	2	—
Když se kdo stěhuje do města anebo z města, z koní po	2	—	—	2	2	—	—	—
Když se veze nový stůl, truhla veliká, z koní po	—	—	—	I	—	—	—	—
Židé, když jedou z města anebo do města, domácí anebo přespolní, z koní po	—	—	—	I	—	—	—	—
a pakli jdou pěšky, tehdy od osoby po nyní když něco nese	—	2	—	—	2	—	I	—
Ze všelijakých, buď na trakaři přivezených, neb přinesených věci:								
Z jedné krosny rozličných skel	—	—	—	—	—	—	I	—
z cibule, česneku aneb rozličných semen na trakaři přivezených	—	—	—	—	—	—	I	—
Z trakaře vína v rožníčkách	—	—	—	—	—	—	I	—
z trakaře přespolních salátů, neb melounů	—	—	—	—	—	—	I	—
Z trakaře přespolních hrušek, jablek, višní, třešní, karlátek a jiného ovoce	—	—	—	—	—	—	I	—
Z husí krmených, když vezou a nenesou do města, z jedné husy	—	I	—	—	I	—	—	—
z hladových	—	2	—	—	2	—	—	2
item z husí k prodeji hnaných, po	—	—	—	—	—	—	—	2
z indianů, krůt, po	—	—	—	—	—	—	—	2
Krosnař, z jedné nůše drůbeže	—	—	—	—	—	—	I	—
z nůše vajec	—	—	—	—	—	—	I	—
z nůše ptáků	—	—	—	—	—	—	I	—
z nůše raku	—	—	—	—	—	—	I	—
Ze všelikého, do měst Pražských příhnaného dobytka, neb přinesených koží.								
Z koně na jarmark přivedeného	—	—	—	—	—	—	3	—
Když řezník veze na voze anebo na káře telata, jehnata, z koně	—	3	—	—	3	—	—	—
Když žene skopce, ovce, jehnata, od dvou Honáci když ženou vepře hladové do města, od dvou	—	1	—	—	1	—	—	—
honáci, aneb kdokoliv, když ženou hladový dobytek ven z města, voly, krávy, vepře, svině, kozly, berany, ovce, jehnata, po nyní se platí z jednoho vola do Prahy příhnaného	—	—	—	—	—	—	2	—
z krávy	—	—	—	—	—	—	I	—
ze skopců a telat po	—	—	—	—	—	—	—	3
z krmeného vepře	—	—	—	—	—	—	2	—
z hladového	—	—	—	—	—	—	I	—
z prasecí půlletního	—	—	—	—	—	—	—	2
Kůže když vezou nevydělané, hovězí z města neb do města, z každé po	—	I	—	—	I	—	—	3
z koní (jež je vezou)	—	—	—	I	—	—	—	—

	Dle starého způsobu se vybíralo			Na nynější minci činí			Nyní se vybírá	
	groše	denáry	haléře	krejzary	denáry	haléře	krejzary	denáry
Z vydělaných koží nydrlandských po z koží skopových a telecích vydělaných neb nevydělaných, z kopy po	2	--	—	—	—	—	1	—
Z dobytka ven z Prahy vedeného:								
Z koně koupeného, aneb na prodej z Prahy neb do Prahy od křestana neb žida ve- ného po		2	—	2	2	—	6	—
a ze sedlaného koně, nic.							3	—
Vola z Prahy vedeného, po z krávy	—	—	—	—	—	—	2	—
	—	—	—	—	—	—	1	—

Když pak byla zavedena nová daň potravní, kterouž královští úředníci bankální vybírali u bran a u Vltavy, bylo po příkladu Vídňě nejv. rozhodnutím ze dne 23. listop. 1815 povoleno obci Pražské, aby tíž úředníci vybírali pro obec též cla z dřívějších a i z jiných ještě věcí přivezených do města na trh, aby tak dluhy obecní zaplacený býti mohly.

Vybíráni cla a mýta na Karlově mostě bylo vládním nařízením ze dne 1. ledna 1816 zcela zrušeno.

Když pak r. 1829 byla zavedena všeobecná daň potravní v hrazených městech českých, vybíraná státními orgány v branách města i při řece Vltavě, byla obec Pražská guberniálními nařízeními ze dne 25. června a 22. října 1829 připravena o vybíráni cla a mýta, jež měla obec Staroměstská zaručena svými privilegií z r. 1549 a 1562. Tím zmocnil se fiskus poplatků sám ve svůj prospěch; náhradou za to bylo státem povoleno vybírat 25 % přírážku k této nové dani potravní na prospěch obce Pražské. Roku 1850 a 1866 byly tyto přírážky znova změněny.⁴⁾

III.

O z n á m c e b r a n n é h o .

V numismatickém oddělení sbírek musejních i ve sbírkách soukromých nalézají se měděné známky čili cejchy nejvíce ze XVI. nebo XVII. stol., označované za známky branňého měst pražských, jichž upotřebení nebylo dosud dosti určitě známo.

Listina, kterouž tuto otiskujeme, objasňuje poněkud užívání „z n á m e k b r a n n é h o“ a dozvídáme se z ní i jiné věci nové.

⁴⁾ O vybíráni cla a dlažebného obcí Pražskou obšírně pojednává Dr. Jarom. Čelakovský v „Privilegiích měst Pražských“ str. CXLI—CXLIV. v úvodu.

Obec Nového Města Pražského podala r. 1677 žalobu na obec Staroměstskou v příčině konání trhů a vybírání cla, vinic Staré Město Pr. ze zkrácení práv a výsad svých. Listina jest na rubu nadepsána:⁵⁾

Artikule positionální

J. Mil. Cis. rychtáře, purkmistra a konšelův i celé obce královského Nového Města Pražského svědkům uvnitř jmenovaným, které vésti chtejí ad perpetuam rei memoriam proti J. Mil. Cis. rychtáři, purkmistru, konšelům a celé obci král. Starého Města Pražského.

Vnitřní obsah listiny zní:

Artikule positionální J. M. Cis. rychtáře, purkmistra, konšelův a celé obce král. Nového Města Pražského svědkům nyní jmenovaným i kterých by se více uplatiti mohli, Janovi Václavovi Znymburskému a Jakubu Arnoštovi Lhotskému, oboum měšťanům a někdejším tržným v Městě Pr., kteréž vésti chtejí dle J. M. Cis. obecního zřízení zemského D. 17 a novell, též declaratorum B : b . 15 a následujících ad perpetuam rei memoriam, to jest pro budoucí pamět a pro smrt proti jeho J. M. cis. rychtáři, purkmistru, konšelům a celé obci králov. Starého Města Pr. a proti komukoliv a kdykoliv by jim potřeba toho nastala.

Pravda a svědkům vědomo jest:

1. Že podle těchto z originálu latinského vidimirovaných a k vyrozmění jím svědkům na česko přeložených privilegií A . B . C. všecko obili všelijakého zrna, též všechno dříví a všelijaké nádobí dřevěné, od koho a kdykoliv do měst Pražských přivezené, neméně všechn obrok a píce toliko v Novém Městě Pr. a nikdež jinde prodávati se má — a to také všechno v témž Novém Městě Pr. až dosavad každoročně se prodává.

2. Pravda, že uhlí milířské dle privilegium lit. A. každý týden po tři dny, to jest dne pondělního, outerního a středního v témž Novém Městě Pr. a nikdež jinde prodáváno a z něhož tržné k ruce obci Novoměstské všude vybíráno bylo.

Pravda, že svědek mnoha let jak před obležením měst Pražských od lidu švédského (r. 1648) za času nebožtíka pana Jiřího Vacejše a pana Jindřicha Bystřického, p. Jiřího Hermana a p. Václava Vány, kteří po sobě po obležení švédském přední ouředníci šestipanští byli, za tržného v Novém Městě Pr. býval a k té povinnosti přísahu vykonał.

4. Pravda, kdykoli a kdekoliv svědek v městech Pražských po ulicích, hospodách i také v domích neb na placích blíž sv. Anny a u mostu před kostelem pánu páterů jezovitů nějakou fúru s obilím, dřívím, neb jinýma k trhům novoměstským patřícima věcma potkal a natrefil, neb státi nalezl, že svědek z těch všech věcí k ruce obci Novoměstské povinné tržné všude i svobodně vybíral.

5. Pravda, že sedláci takové tržné z obilí a jiných věcí bez odpornosti dávali v Starém i v Menším Městě Pr. k ruce Nového Města Pr. a že i tržní Malostranství v tom Novoměstském tržním nápomocni byli.

6. Pravda, že svědek netoliko po domích pekařův blíž Židovského města a na Františku bydlících, když mouku neb obilí kupovali ale i z rozdílných nákladníkův na Perštejně a v Dlouhé třídě v Starém Městě Pr. ze všeho obilí tržné svobodně k ruce Nového Města Pr. do důchodu vybíralo.

7. Pravda je, že takové tržné s vědomím pánu Staroměstských se vybíralo, a že po ukázání privilegií novoměstských v ouřadě mosteckém v Starém Městě Pr. žádná překážka u vybírání téhož tržného nikdy činěna nebyla.

8. Pravda, že svědek i v domě nebožtíka p. Mikuláše Turka, tehdejšího pana primasa staroměstského, častokráte tržné z obilí vybíral bez nejmenší překážky.

⁵⁾ Archiv m. Prahy, sbírka listin, č 181.-18.—I.

9. Pravda, a svědku dobře povědomo jest, že k vybírání takového tržného, obci Novoměstské povinného, dvojí grošíky neb znamky z úradu šestipanského Nového Města Pr., jedny cínové a druhé měděné dané byly a že na těch obojích znamkách neb grošicích erb novoměstský vyrytý byl.

10. Pravda, že branní staroměstští na Malé Straně ve všech branách totiž Kartouzské neb Oujezdské, v Brusce a u Hans Turků měděné grošíky za sebou měli a, když sedlák neb někdo jiný odkudkoliv s obilím přes most jeti chtěl, že oni branní jemu měděnou znamku neb grošik dávali.

11. Pravda, kdekoliv svědek sedláka nebo jiného koliv s obilím a jiným zbožím k trhu novoměstskému patřícím natrefil, že od něho měděnou znamku a povinné tržné vzal a na místě měděnou jemu cejnovou dal.

12. Pravda také a jináče svědek řícti nemůže, že sedlák aneb kdokoliv jiný, když se domů z měst Pražských navracoval, tu cejnovou znamku, kterou sobě od tržného novoměstského na znamení zapraveného povinného tržného danou měl, brannýmu týž v nadimenovaných branách staroměstských na Malé Straně dátí musel, sice jináče ven z brány puštěn nebyl*).

13. Pravda, kdokoliv takové znamky od tržného novoměstského týmž branným nedal, že jeho obstavili a tak dlouho z brány nepropustili, dokavad od tržních znamky cejnové nepřinesl.

14. Pravda, že tržní novoměstští takové znamky ode všech branných na Malé Straně každou sobotu vyvexlovali, a že též branní všechny v tom vybráni tržného jim tržním novoměstským rádi napomáhali.

15. Pravda, a svědku dobře vědomo jest, že sedláci s obilím od rychtáře novoměstského s placív i ulic novoměstských na Nové Město puzeni bývali.

16. Dáleji, co by kol v svědku v té případnosti víceji povědomo bylo, ať se dobře upamatuje a všech vedle dobrého svědomí bez ubližení své duše pod přísahou oznámí a nic nezatají.

Praesentatum 14. Decembris 1677.

W. M. Lhoták, m. p.

Psáry.

Napsal Jan Hroník.

(Dokončení.)

Sledujme další, jež se v následujících létech ve Psářích událo! R. 1618 byl pro universitní vesničany od samého počátku války plný útrap a soužení, které musili od vojska snášet. Císařské vojsko Ďampierrovo vpadnuvši do Čech, řezalo lidem nosy, uši, lid trýznilo a chalupy páliло. Od stavů najatí vojáci, tedy „čeští“ nebyli o mnoho lepší. Brali venkovskému lidu vše, co jim do rukou padlo.

V době té, kdy válečný ryk vyvolával všeobecný zmatek a roznašel zkázu všeho po vší zemi, dočítáme se, že Václav Homut, rytíř z Harasova na Psářích r. 1619 učinil paseku do jílovských lesů; Jílovští mu dříví pobrali a on je žaloval. Dne 22. března bylo za tou přičinou jednání o meznících.²²⁾

*) U brány Strahovské v Ostruhové ul. (ted Nerudově).

²²⁾ L. Čihák: Paměti Jílového 420.

Vojna naléhala tužeji. Mistři nabádali poddané k pobožnosti na ukrocení hněvu božího. Hospodářské poměry stále se horšily, sedlákům ukládány r. 1620 nemalé berně. Byla z obilí vysetého i prodajného, byla z vlny, byla osobní a konečně z chalup. Z instrukce, kterou mistři dávají výběrčím po vsích, dočítáme, že ze strychu obilí z jara setého bude dátí po 2 groších míšeňských. Kdo osévá na cizím poli, dá ze 2 strychů a ten, čí pole jest, dá z třetího. Z ozimního obilí dá se ze strychu po 3 groších; kdo obilí chce prodati, zastaví se u výběrčího a položí ze strychu 2 groše. Z kamene vlny jest dátí 8 grošů. Na penězích berně osobní a úroční se bude skládati po sv. Havle, každý po 20 groších; po druhé r. 1621 po neděli Oculi po 30 groších, po sv. Jakubu r. 1621 též tolík; berně domovní bylo odvésti na sv. Mikuláše r. 1620 po 20 groších a druhou na sv. Bartoloměje r. 1621 též tolík.

Leč s placením byly velké nesnáze. Mistři uhodili na sedláky, ale co z nich schudlých mohli vynutiti? Někteří byli na míře přímo děsné. Pro zhubení od krupobití i od soldátů neměli ničeho. Jejich jménem byl hlad a ve všem nedostatek.

Roku 1622 dne 14. listopadu konalo se odevzdání Karlovy university jesuitům, a odtud ves Psáry připadla spojené universi Carolo-Ferdinandae.

Václav starší Homut rytíř z Harasova účastnil se zpouří tím, že syna svého Jindřicha Šfastného vypravil k hotovosti veřejné a že skrze téhož syna od stavův odbojných r. 1620 koupil statky duchovní, které však potom vrátil.²³⁾

Příjav pak víru katolickou, za provinění své zavázal se při komissi transactionis dne 18. dubna 1629 složiti pokutu 1796 zl. 40 kr. ze statků svých Petrovic a Psář (kr. pražský, okr. Říčany a Jílové) za 10.000 kop mís. odhadnutých a na 5000 kop zadlužených.²⁴⁾

Václav mladší Homut rytíř z Harasova, při komissi confiscationis dne 3. října 1623 pokuty osvobozen, odešel za příčinou náboženství r. 1628 ze země do Perna.²⁵⁾

Jindřich Homut na Petrovicích, obeslán byl dne 5. února r. 1629 před kommissi transactionis k vyrovnaní se z pokuty za udělení perdonu; avšak posel komorní nemohl se ho nikde doptati.²⁶⁾

R. 1630 Václav mladší a Jindřich Homutové postoupili Psáře matce Anně z Hrušova, která je „na stavení větší díl zpustlé a zbořené“ r. 1650 Martinovi Dubskému, svobodnému pánu z Vitiněvsi a manželce jeho Veronice z Pohnání prodala.

Když po válce generální kommissí visitationis na panstvích, městech a obcích konané vysetřovala poměry majetkové a sčítala

²³⁾ D. Z. 140, F. 4.

²⁴⁾ C. 215, C. $\frac{1}{4}$.

²⁵⁾ C. 215, C. $\frac{1}{8}$.

²⁶⁾ C. 215, C. $\frac{1}{4}$.

obyvatelstvo, mluví „Rulle Jeho Milosti Císařské“ královského úřadu berničního dle generální commissi visitationis léta Páně 1654 stalé statku Michel pánů Doktorů kolleje Karolínské fol. 242, o vši naši toto:

Ves Psáry z dílu kolleje Karlovy.

Jména hospodářů:	Roli má a osívá:			Potahů chová:		Dobytka chová: *)		
	strychů	na zimu	na jaře	koní	krav	jalovic	ovcě	sviň
Sedláci								
Pavel Rychtář	60	17	15	4	3	4	0	2
Svatoň Kautský	60	18	17	2	3	4	0	2
Jan Baba	70	24	20	4	4	4	0	4
Jan Kaucký	70	21	23	4	4	4	0	3
Chalupník								
Prokop Prokopů	6	2	2	—	2	1	0	2

Téhož roku o Psářích čteme: „Dvůr svobodného pána Martina Dubského, při kterém jsou tři chalupy a v těch má kováče, kramáře a řeznický krám.

Některé statky zůstaly v rumišti. Nebylo lidí, kteří by se jich ujali, ač je vrchnost dávala zdarma. Některé vsi z nejbližšího okolí po třicetileté válce ani se nevpamatovaly. Zmizely Pichotice, jež stávaly u Kamenice; Krsovice, ves Kamenná Vrata a Obora jsou do dnes samotami. Od léta 1639 nebylo kolem Jílového správce církevního na tři míle.

V druhé polovici 17. století někdejší zboží Martina Dubského přešlo v majetek Frant. Přehořovského, hraběte z Kvasejovic a z Pucu, zemsk. soudce království, a universitní část vsi Psár neznámým způsobem obdržel Tomáš Multer z Rosenthalu.

R. 1706 dne 12. listopadu Přehořovský statek svůj Petrovice vyměnil za panství Dobřejovice od své manželky Doroty Přehořovské, rozené hraběnky z Jágru. Téhož roku a dne současně Dobřejovice, Kamenici, část Psár, Sulice a Těptín prodal vrchnímu maršálkovi, hraběti Arnoštu Valdštejnovi za 162.000 šajnu.²⁷⁾

Týmž způsobem všechno zboží svobodný pan Jan Kašpar Günther ze Sterneggu r. 1710 za 150.000 šajnů obdržel, a po něm přešlo na jeho nezletilé dítky.

Konvent Emauzský, aby vzniklou chybu prodáním Bezdeže (1679) odčinil a bouři v srdečních bratří utišil, koupil dne 11. srpna téhož roku statek Sukdol od Kašpara Groye, rytíře z Grüsel-

*) 31. XII. 1900: ... koní 57, hovězího dobytka 250 kusů, koz 39, prasat 55, slepic 556, hus 76, kachen 13, holubů 107; včel 10 úlů.

²⁷⁾ ZDM. Tom I., fol. 237.

berku a Findelsteinu za 25.000 zl.²⁸⁾; dále týž konvent koupil dne 7. prosince dominikální statek Štědřík, vzdálený dvě míle od Prahy za branou vyšehradskou nedaleko Jesenice, za 9950 zl. od p. Jana Arnošta Rottenbergera z Közbzera a Dieschalu; téhož roku a dne sousední statek v Jirčanech a ves Psáry (6100 zl.) od p. Tomáše Multera z Rosenthalu.²⁹⁾

Za tyto poslední tři statky konvent dal 17.650 zl., než po něvadž na hotových penězích měl pouze 5594 zl. v brzku seznal, že těžko jest ze zbývajícího dluhu platit úroky, z té příčiny dne 1. srpna 1684 všechny tři osady i s panským statkem prodal p. Antonínu, hraběti Gallasovi za 18.000 zl.³⁰⁾

Týž pak dne 18. března 1693 prodal Jirčany, Psáry a Štědřík za 16.000 k. m. Františku Pimskornovi, měšť. Malé Strany. Dne 30. dubna r. 1694 postoupeny byly Bedřichu hraběti Trautmandorfu. Ten koupiv Dolní Břežany, spojil vsi v jedno panství. Jím samým pak r. 1715 postoupeno trhem tehdejšímu arcibiskupu pražskému, hraběti Ferdinandu z Kühnburku, který je darrowval pražskému arcibiskupství. Od této doby dvůr Štědřický patří až dodnes panství Dolno-Břežanskému.

Dne 19. června r. 1763 tehdejší arcibiskup Jan Moric, říšský hrabě z Blankensteinu a z Manderscheidu koupil od dítek po † p. Janu Kašparu ze Sterneggu sirotčí panství Dobřejovice, k němuž tehdy náležely Nechánice, Kamenice, Sulice, část vsi Psár a Želivec, za 217.000 zl.³¹⁾ Je pak se svolením císařovny Marie Terezie v majetek stolu arcibiskupského vtěli dal, a spolu s hraničícím panstvím Dolno-Břežanským „panství Manderscheid“ jmenovati směl.³²⁾

Od té doby celá ves Psáry náležela jediné vrchnosti t. j. pražskému arcibiskupství až do r. 1848.

Císlování domů začalo r. 1770, při čemž pravidelně majetek největší obdržel číslo 1., nejbližší 2. atd.

Kniha polního vyměření a vyznání obce Psáry, ze dne 17. června r. 1788³³⁾ sestavená, obsahuje jména držitelův, která k podpoře správného zde udání čísel gruntův a k poznání starých zde usedlých rodů uvádíme.

Čís. 1. Jan Slabihoud, 2. Jan Svatoš, 3. Tomáš Větrovec, 4. Lukáš Větrovec, 5. Jakub Kříž, 6. Jakub Hůrka, 7. Václav Brabec, 8. Václav Svatoš, 9. František Suchánek, 10. Martin Kutina, 11. Jan Hájek, 12. Matěj Moučka, 13. Vojtěch Podstara, 14. Vít Strnad, 15. Josef Hoza, 16. Martin Hoza, 17. obecní pastouška, 18. panská kovárna s polmi (Václav Hájek), 19. Josef Slabihoud, 20. Václav Zeman, 21., 22., 23. Martin Zvolinský, 24..

²⁸⁾ ZD. zel. cyp. V. J. 13.

²⁹⁾ ZD. zel. cyp. V. L. 3.

³⁰⁾ DD. růž. VI. K. 16.

³¹⁾ Mus. arch. panství Manderscheid.

³²⁾ Zem arch. . . . cop.

³³⁾ Zem. arch. čís. 2285.

25. Jan Zeman, 26. Vojtěch Bernard, 27. Václav Matějíček, 28. panská chalupa — Josef Karas nájemník, 29. panská chalupa, 30. panská chalupa, 31. Matěj Kratina, 32. Václav Větrovec a 33. Josef Strnad.

Koncem r. 1843 měly Psáry 51 domů s jednou hospodou a 416 obyvatel. V posledních létech zdejší lid robotoval při dvorech ve Vosnici a v Dobřejovicích. Práce začínala na jaře — v létě v 6 hodin ráno a končila v 7 hodin večer; na podzim a v zimě trvala od 8 hodin ráno do 4 hodin odpoledne. Kdo se opozdil, byl vrácen, aby přišel druhý den. Lenivost při práci neb neposlušnost okamžitá byla trestána karabáčem ihned na místě, větší přestupky vyřizovány byly v kanceláři lískovkou, nebo těžkou prací při kolečku.

Při novém uspořádání státu staly se Psáry samostatnou obcí politickou. Za poslední války r. 1866 obec neutrpěla, neboť se tudy vítězné vojsko nepřátelské pokojně zpět vrácelo.

Obecní jmění jest skrovné, záleží jenom z obecního domku a několika korců polí pod skálou „Vápenka“ zvanou, z níž se potřebný kámen na stavbu domů a cest láme. Přímých daní celá obec platí 3430 K 85 h, obecních přirážek na rok 1906 má rozesáno 35% a místních školních přirážek 14%.

R. 1898 založeno zde „Vodní družstvo“, které od 1. února r. 1904 do 25. června 1905 upravilo v obci potok, vystavělo silnici, most a zregulovalo pozemky ve výměře 50 hektarů. Peněžní náklad celého podniku vyžadal obnos 68.000 K, který státní a 30% zemskou subvencí, dary 2000 K od okresního výboru v Jílovém a 2000 K od obce uhražen byl.

Hospodářsko-čtenářská beseda založená r. 1898, má ve své knihovně 210 svazků zábavných a 52 knih hospodářských.

V měsíci prosinci 1905 zřízen zde „Záložní a spořitelní spolek“ dle vzoru Raiffeisenova.

Rodinné paměti Alžběty Lidmily svob. paní z Lisova
a na Novém Stránově, roz. Tengnaglové z Kampu.

Z ruk. musea král. Českého k tisku upravil
Josef Kopal.

, Léta Páně 1657 dne 3. Aprilis já Alžběta Lidmila rozená Tengnaglovna z Campu, s dovolením mých jmilých rodičův s urozeným pánum, panem Rudolfem Adamem svobodným panem z Lisau a na Novém Stránově přípověď na hradě Pražském v domě mýho J. M. pantáty jsem jměla. A při té přípovědi Jeho vysoce Knížetci Eminenci, pan kardinal z Harrachů arcibiskup pražský, J. M. pan hrabě z Kolovrat, nejvyšší sudí v království Českém, též můj pan ujec J. M. pan hrabě Aleš Vratislav, president komory

České, a J. M. pan Jan Vilím Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic
J. M. C. radda, královské místodržící a purkrabí kraje Hradeckého, jako i J. M. pan Vilím z Talenberka, soudce zemský, s svou paní a s pannou slečnou býti ráčili. Bůh všemohoucí pro nesmírné milosrděství své, jak na duši tak na těle, rač dáti štěstí, svou svatou milost a požehnání. Těhož dopomahej bůh Otec, Syn a Duch svatý Amen.

V též l. p. 1657 dne 14. měsíce Máje já Alžběta Lidmila rozená Tengnaglovna z Campu s urozeným panem Rudolfem Adamem svobodným panem z Lisau a na Novém Stranově veselí majíc, oddával nás pan páter Šebestian Zbraslavský, prelát hradu Pražského v kaple svatého Václava na hradě Pražském. Kdežto jak při oddavcích, tak i při svadbě v domě J. M. pana otce mého na hradě Pražském větším dílem všichni Jich Excellencí a Milosti páni, páni místo královské držící býti ráčili, též páni přátele naší jmilí etc.

Těhož l. 1657 dne 19. Maii já Alžběta etc. s mým nejmilejším pánum, panem Rudolfem etc., spolu s mým nejmilejším J. M. pantátou a J. M. panímámou, s paní sestrou a některýma jmilýma pány přátele na Stránov jsem jela, nad to dne 21 Maii přínos můj nejmilejší pán učinil.

L. P. 1658 dne 10 Maii totiž v pátek před 10. hodinou německou večer počala jsem stonati k porodu a před 1. německou s půl nocí, totiž 11 Máje v sobotu pán bůh mi ráčil milostivým pomocníkem býti a synáčka ku potěšení nám rodičům na tento bídný svět dáti ráčil etc. Narodil se na znameních mezi pannou a lvem. Bába při mně byla Magdaléna Maleská z Košetic. V též létu 1658 dne 14 Maii nejmilejší synáček náš z milosti boží v kaple naší na zámku Stránovském šťastně vokřtěn jest od pátera Johanesa Havlíka, faráře bezenského. Jméno na křtu svatým jest mu dáno Jan Václav František etc. Kmotrové jeho, jakž tuto dáleji následují: Urozený a statečný rytíř pan Rudolf Tycho Gansneb Tengnagl z Campu a na Sadových Lhoticích, J. M. C. radda, soudce zemský a hejtman hradu Pražského, totiž můj milostivej pan otec, kterýž našeho synáčka na rukách držel; urozený a statečný rytíř, pan nejvyšší vachtmistr Otta, můj miíý pan ujec a urozený a statečný rytíř pan Adam Talácko z Ještětic, pán na Přestavlcích a Vejvanovicích, hejtman kraje chrudimského, můj jmilý pan švagkr; též urozený a statečný rytíř p. Adam Jiří Bzenský z Prorubě na Bezně a Niměřicích, jako i urozený a statečný rytíř p. Jan Vilím Bzenský z Prorubě a na Bezně, páni ujcové moji jmilí, a pan doktor Cetl. Paní kmotry: urozená paní Alžběta Františka Tengnaglova, rozená Beřkovská z Šebířova, paní na Sadových Lhoticích, má milostivá paní máteř; urozená panna Anna Florentina Polexina Gansneb Tengnaglovna z Campu, má jmilá sestra; urozená paní Anna Marie Bzenská, rozená Netvorská z Břízy na Bezně a Niměřicích, má jmilá paní teta; též urozená paní Kateřina Mladotova, rozená Rašínska etc.

Téhož léta 1658 dne 13 Julii nejmilejší Hans Vencl, synáček mně, se rozstonal a 15 Julii mně smutnou matku pán bůh s ním rozloučil etc. Jest zatím v kostele bezenským v sklipu pp. Bzen-ských pochovaný.

L. 1659, dne 1 Maii, ve čtvrtek den svatých Filipa a Jakuba právě o polednách pán bůh mně ráčil... dcerušku ku potěšení na tento svět dáti. Narodila se na znamení mezi lvem a pannou. Bába při mně byla z města Mladý Boleslavě.

Téhož léta 1659 dne 13 Maii nejmilejší dceruška naše z milosti boží v zámku a kaple stránovský od pátera Augustina Hájka, toho času faráře strenického, okřtěna jest. Jméno její od nás rodičů jí nařízený a při křtu svatým Anna Barbora daný, vlastně po svatý Anně a Barboře. Kmotry a kmotrové tito byly: Ur. pí. Alž. Frant. Tengnaglova roz. Beřkovská z Šebířova, paní na Sadových Lhoticích, totiž... má J. M. paní máteř, která ji na rukou držela; urozená pí. pí. Marie Maximiliána Zárubová, rozená z Lisau, paní na Žumberce, Libanicích a Zaječicích, myho nejmilejšího pána sestra a má jmilá švagrová; též byly stály za kmotry pozvané: stará paní, paní Dvořecká a paní, paní Ruginová, nemohouce sami osobně přijeti dožádaly se obě mé jmilé sestry panny Anny Florentiny Polexiny Gansneb Tengnaglovny z Campu, kteráž na jejich místě v kmotrovství stála. Jako i urozená paní Salomína Svarovova, rozená Beřkovská z Šebířova, paní na Vonšově a Dubě, mé paní mateře sestra vlastní, nemohouce též sama přijeti, na jejím místě urozená paní Anna Marie Bzeneská, rozená Netvorská z Břízy, paní na Bezně a Niměřicích, urozená paní Zuzana Vančurova, rozená Hubrykovna a na Cetně, též urozená paní Magdalena Beníkova, rozená Jezberovská z Olivé Hory a na Velikých Horkách; urozený pán Rudolf Záruba na Žumberce, Libanicích a Zaječicích a urozený a statečný rytíř pan Jan Benjamin Beník z Peterštorfu a na Velikých Horkách etc.

L. p. 1660 dne 11. Septembris, totiž tu sobotu po Narození Panny Marie mezi 10. a 11. hod. něm. před polednem pán bůh etc. ráčil dcerušku na tento svět dáti etc. Narodila se na znamení střelce. Bába při mně byla Magdalena Maleská z Košetic.

V též letu 1660 dne 16. Septembris nejmilejší dceruška naše z milosti boží v zámku a kaple naší stránovský od pana pátera Johanna Slavíkovského, rádu Societatis Jesu, Jezovita, okřtěna. Jméno její Teresia Lidmila Maximiliana jest. Kmotrové tito níže následující: Anna Kohoutkova z rodičů poctivých v Střeboni pošlá, která tůž dcerušku naší při křtu svatým na rukou svých držela etc., a kmotrem Martin Horák z Bezna, poddaný urozeného a statečného rytíře p. Adama Jiřího Bzeneského z Prorubě, toho času kostelník etc.

L. p. 1661 dne 29 Septembris ve čtvrtek ráno v 5 hod. německých pán Bůh mi ráčil etc. synáčka ku potěšení na tento bídny svět dáti etc. Narodil se na znamení střelce a bába při mně byla Magdalena Maleská z Košetic. Začnouc stonat, právě

u mně dva kapucíni a jeden jezovit byli, kteří se ihned za mně dán bohu modlíc a právě při patera jezovita mši svaté, když elevací bejtí jměla, pán bůh mi šťastně pomohl etc. (Narodil se v pokojíčku nad mostem klenutým.

Téhož léta 1661 dne 11 Octobris z milosti boží synáček nej-milejší šťastně náš v zámku a kaple naší stránovský od patera Johanesa Slavíkovského řádu Societatis Jesu, Jezovita, oktěný jest. Jména témuž synáčku našemu při křtu svatým: Ernest Rudolf Franc Antonín Ignatius Michal dány jsou. Kmotrové a kmotry tuto níže následující: Jeho Osvícené knížecí Eminenci, pan kardinal z Harrachu, arcibiskup pražský, a poněvadž pro jisté příčiny sám přijeti k nám nemohl, což konečně (jsouce vždycky k našemu domu náchylnej a milostivej pán) rád učiniti chtěl, na svém místě urozeného pána, pána Rudolfa Rodera, probošta staroboleslavského, postavil, kterýž podobně vedle Jeho Knížecí Eminenci za kmotra od nás prošen byl, i také svou přítomností v kmotrovství stál a na místě Jeho Eminencí jej na rukou držel. Též urozený pán, pan Volk Hartmann, svobodný pán z Klarschtejna a na Hrušově; vysoce urozená paní, paní Marie Alžběta hraběnka z Vrbna, rozená hraběnka z Martinic; že pak její pán hrabě ve Vídni byl, osobně sama přijeti nemohla, na místě svým urozené paní Alžběty Františky Tengnaglové, rozené Beřkovský z Šebířova, totiž my J. M. paní mateře se dožádala, a ta na místě nadepsané J. M. paní hraběnky v kmotrovství stála; vysoce urozená panna panna Lidmila Maximiliana hraběcí šlechtična z Valdštejna, poručnice svých bratří a sester, ta osobně se postavila. Svíci ke křtu Ferdinand hrabě Ladron, stáří v pěti letech, nesl, kterýž nyní u nás zůstává.

Tyto pak jména synáčku našemu: Ernest po Jeho Knížetcí Eminenci, jeho milostivým panu kmotru, Rudolf po panu proboštu staroboleslavském, Franc po svatém Františku Serafinském, sv. Františku de Pauli a sv. Františku Ksávery, Antonín po svatém Antonínu de Padua, Ignatius po sv. Ignatiusovi, neb jsem ty tři svatý jména při začetí těhotnosti své, pokudž mně na pánu bohu synáčka vyprosí, Franc, Antonín, Ignatius, po nich říkati dáti slíbila; Michal jsouce den sv. Michala narozený etc.

L. p. 1662 dne 11 Februarii Anna Bábrle, nejmilejší dcera má na zimnici, a druhá Teresia Lidmila Maximiliana 16 Februarij, na fleky se rozstonaly, kdež i také již prve nemocné Anně Babrli fleky se vyrazily. Ty pak v těžké nemoci zůstávající dne 6 Martí nejmilejší dcerušky mé Annu Babrle mezi 1. a 2. hod. něm. po poledních a druhou Teresii Lidmilu Maximilianu dne 7 Martí Pán Bůh etc. . . . pojiti ráčil etc.

Vykupiteli . . . tě žádajíc . . . aby . . . na mne se nehněval a . . . budoucně mně spolu s mým nejmilejším pánum, kterejž smrtedlně na peteče stonal, i s synem Franc Antonínem stonal, z milosti Tvý šťastně z toho vyšel etc. V prupsaném létu 1662 dne 8 Martí my jmilý dcery Anna Babrle a Teresia Lidmila Maximiliana

v kostele a kapli pánů Bzenškých na Bezně jedním krátem pochovány jsou. Jsme ale oumyslu bohda je vyzdvihnouti a do našeho sklipku v Praze u svatého Františka de Pauli v Starém Městě pochovati dáti“.

L. p. 1663, z Martii mezi 4. a 5. hod. něm. v poledne etc. narodila se dceruška naznamení střelce etc. Bába Maleská.

„Téhož léta 1663 dne 7 Martí nejmilejší dcera naše z milosti boží v naší kaple a zámku stránovským od pana pátera Johanna Edmunda Havlíka, děkana mladoboleslavského, okřtěna jest. Jméno její od nás rodičův zvolený i také na křtu svaté Kateřina Františka Victorie daný. Kmotry tyto byly: J. M. paní Alžběta Františka etc. má paní máteř a vysoce urozená panna Viktorie, rozená hraběcí šlechtična z Valdštejna, kteráž ji při křtu svatým na rukou svých držela; též urozená paní, paní Dorota Hartmannova, paní na Brodcích a Hrušově; za kmotra urozený a statečný rytíř, pan Adam Jiří Bzenšký z Prorubě na Bezně a Niměřicích. Svíci ke křtu malá Bětuška, nadřečeného pána Bzenškého dcera, nesla etc.“

L. p. 1664 dne 17 Martí mezi 2. a 3. hod. něm. po poledni narodil se synáček na znamení střelce v tafelštubě, kde je velký vokno na dvůr. Bába Maleská.

„Téhož léta 1664 dne 26 Martí z boží milosti synáček nejmilejší náš v naší kaple a zámku Stránovským od pana pátera Zikmunda Votavy okřtěný jest, toho času faráře bezenského.“ Jméno: Hans Josef Joachym. Kmotrové byli: „Urozený pán pan Franc Kryštof Hartmann z Klarštejna a na Brodcích J. M. C. soudu komorního rada, kterýž jej na rukou držel, a urozený pán pan Wolfgang Hartmann s Klarštejna a na Hrušově, nadepsaného pana France Hartmana vlastní bratr; jako i urozený a statečný rytíř, pan Hendrych Rudolf z Vitten, kapitán leitenant od nás rodičův prošen jsouc, že pak toho času od svého nejvyššího k mustruňku citován byl, dožádal se na místě svým urozeného a statečného rytíře, pana Jana Vilíma Bzenškého z Prorubě a na Bezně, J. M. C. soudu nejv. purkrabství pražského rady a zřízeného hejtmana kraje boleslavského, kterýž to učinil a svou přítomností na jeho místě za kmotra se postavil.“ Kmotrou byla J. M. má paní máteř; svíci ke křtu Ernest Rudolf Franc Antonín Michal syn můj, nesl“. Ve stáří pět rok těžce onemocněl následkem pádu se stolice vysoké, ale uzdravil se na přímluvu rodičky boží.

L. p. 1665 dne 19 Martí před 4. hod. něm. před polednem pán bůh mně ráčil etc. synáčka dáti. Narodil se na znamení skopce, totiž na tom znamení, na kterém se jeho pan otec, můj nejmilejší pán, i já jeho máteř, narodili. Bába při mně byla Anna Dlouhá ze Vtelna Jizerního, má poddaná.“ Léta páně 1665, dne 22 Martí šfastně nejmilejší synáček náš od pátera Petra Mladoty, na ten čas faráře bezenského, okřtěn jest. Jméno jemu Josef Rudolf, po svém otci a po panu otci, toho děťátka panu dědu. Kmotrové tito byli: Urozený a statečný rytíř, pan

Jan Vilím Bzenšký z Prorubě a na Bezně, jenž jej na rukou držel, a J. M. má milá máter. Svíci syn Ernest Rudolf nesl.

L. p. 1666, 29 Maii $\frac{3}{4}$ na 7 hod. něm. před pol. pán bůh dcerušku dáti ráčil; narodila se na znamení skopce. Bába při mně byla Zuzanna Ponická ze vsi Podolí pod Svijany. Léta Páně 1666, 6 Junii dceruška okřtěna od pana pátera Petra Mladota (sic), na ten čas v Bezně za faráře zůstávajícího. Jméno jí dáné Marie Elisabeta Barbora. Kmotrou byla milostivá J. M. panímáma. Kmotrem urozený a statečný rytíř Beniamin Beník z Petřstorfu a na Velkých Horkách; svíci ke křtu má malá dcera Katrlička nesla.

L. p. 1667, 28 Juni, pán bůh odňal dcerušku Marii Lizl v samý večer . . . 29 Juni po poledních Lizl zatím v Bezně pohřbena.

L. p. 1667 28 srpna v neděli ráno ráčil Pán Bůh dcerušku dáti. L. p. 1667, 5 Septembris od pána pana Antonína de Sotomayor, opata klášteru matky boží z hory Serrato v Praze i ve Vídni, J. M. C. po všechny časy kaplana, okřtěna jest. Jméno jí dáné Benedikta Lidmilla. Kmotrou urozená paní Benina Bredová rozená z Allfeldu z Holštejna, paní na Lemberce, Loukovci a Kurovodicích, byla i také na rukou ji držela; urozený pán, pan Ludvík svobodný pán Labort, Jeho Osvícené knížecí Milosti markraběte von Baadn regimentu nejvyšší leitenant kmotrem byl, „a svíci ke křtu Katrle dcera má nesla. S tím dítětem zimníci slehnouc tak až čtvrt léta sem smrtevně a těžce stonala.“ — V též létu 1667 dne 6 listopadu rozmilá dceruška malá Benikna psotník dostala a večer okolo 9 neho 10 hodiny zesnula. Při pohřbu pan Labort nejvyšší leitenant i také i nižší officíři, též pan Věžník Odolán byli a jeden fendrych to anjelský děťátko nesli.

L. p. 1667, dne 30 Aprilis ráno v 6 hodin nenadále porazíce mou panímámu šlak, při tom celý čas psotník a hrozný katar majíc, k tomu řeči a sluchu zbavena jsouce zavřenýma očima s chropotem až do skonání ležela. Druhého dne, totiž 1 Maii, v půl druhý hodiny německý po půl noci umřela. 2 dne Maii na den svatého Zikmunda po 8 hodině německý večer v hlavním kostele u svatého Vítá na hradě Pražském pochována a zatím do sklípku, kde pan Beneda leží, vložena jest. Dne 5 Maii v též kostele sv. Vítá začaly se requiem za duši její konati, který tři dni pořád držány byly.

„L. p. 1668 dne 4 března v neděli po jídle Dlouhý Martin na koni z Prahy na Stránov přijedouce, nešťastnou novinu přinesl, že můj nejmilejší pán podakra dostal; ihned na vůz vsednouce s chvátáním nemalým celou noc ku Praze jsem pospíchal, takže na prosbu mou bránu mi otevříce, k domu pana doktora Cetla jedouc, tu obě pána mého vlastní sestry, paní Maryl Zárubová a paní Katrle Talacková, před dům vyjdouce mnohem hroznější a zarmoucenější novinu přinesly, že můj rozmilej pán v sobotu večer, totiž 3 dne března v 7 hodin německých od doktora Cetla jdouc, na hengšta se posadil, kterýžto dvakráte sepnutí jako

svíčka nahoru učiníc, po třetí na znak se převrhnuoc, těžké stlučení a hrozné pomačkání nejmilejšímu pánu mému učinic, že všichni o dalším živobytí jeho pochybovali. Ale mocnost všemohoucího Pána z milosrdenstvím nestihlým se ohlídnouti s pomocí svou svatou, předně a daleji radou pana doktora Dobranskýho, pana Stupmeyera a pana Kyliana, barvířův pražských pomožení mu se stalo.“

L. p. 1669, 3 Junii v pondělí před polednem v 10 hodin německých pán bůh dcerušku dáti ráčil. Bába byla poddaná Dlouhá ze Vtelna. Narodila se na znamení lva. Dne 6 Junii od pana pátera Joannesa Edmunda Havlíka, děkana a vicariusa mladoboleslavského okřtěna jest. Jméno její při též křtu svatém Victoria Lidmilla Juliana jest jí daný. Kmotrové její byly dvě chudý ženy a jeden žebrák. Svici ke křtu má dcera Katrle nesla.

„L. P. 1670 dne 22 Februarii ráno přede dnem okolo 4 $\frac{1}{2}$ hod. německých umřela mýho nejmilejšího pána paní sestra, paní Emilie Kateřina Talacková, rozená z Lisau a jest pochována do sklípku mýho nejmilejšího pána u pánů páterů Paulinů v Starém Městě Pražským, kterýž duši bůh rač milostiv bejt.“ Tam pak přenesli ostatky zesnulých 5 dítek, pochovaných zatím na Bezně.

L. p. 1671 dne 7 Martí na den sv. Tomáše Akvinského dcerušku pán bůh dáti ráčil. Narodila se na znamení kozorožce ve velkém pokoji v tafelštubě. 12 Marti okřtěna dole na schodech v tom klenutým novým pokoji velkým od děkana Havlíka. Jméno Katerina *) Teresie Kajetána. Kmotrové dva chudí z Mladé Boleslavě, staričký mládenec a kmotra jedna chudá, jménem Alžběta. Svici nesla maličká dceruška, Viktorlička.

L. p. 1672 dne 25 Marti... J. M. p. otec na den Zvěstování Panny Marie umřel. Při smrti byl páter Petr jezovit; „my s pánum na zámku přes noc zůstali. Dne 26 Marti pan Malovec, malostranský hejtman, pečetil na domě pozůstalost mýho nejmilejšího pana otce.“ 28. Marti sloužily se u mrtvého těla mše sv. Hraběnka kamerresidentova vdova byla u mně s slečnou Čabelickou na zámku a jinej frau Zimmer moc navštěvujíc mně v mým zármutku. Večír v sedm hodin německých jest pochován můj nejmilejší dobrý paměti pan otec při přítomnosti pp. prelatův, kteří do domu k mrvému tělu konduktu přišli, též při přítomnosti J. Ex. pana nejv. purkrabiho a jiných místodržících a jiných cavalírů a fraucimoru; jest náš milý pan otec položený do sklípku, kde paní máteř naše nejmilejší leží dobré paměti.“ 27. Aprilis requiem za přítomnosti místodržících i panstva v hlavním kostele u sv. Vítá. „U voběda byla u mně hraběnka camerresidentová, slečna Čabelická, Liduška Černínka, ty z panny stavu rytířského, který na rekviem zvaly, já stonala po poledni.

L. p. 1672. 18 Julii postonala, zesnula zo Julii Anna Florentina; pohřbily do sklípku vedle panina otce a máteře.

*) Červeným inkoustem překresleno.

L. p. 1673 z Junii narodila se dceruška na znamení kozorože; bába Zuzanna Svijanská. 6 Junii okřtěna jménem Maximiliána Lidmila. Kmotrové dvě chudé ženy a jeden muž z Mladé Boleslavě.

„Léta 1673 dne 11 Septembra jsouce J. M. Císařská v Praze mýmu nejmilejšímu pánu milostivý Pán a Císař ráčil velkou milost uděliti a za svýho cammerherra učinice, zlatým klíčem obdarovati, načež taky můj jmílý pán leta vejše psaného 27 Februarii do Vídňe jel a u J. M. Císařský svou cammerrherskou službu würcklich vykonal.

„L. P. 1674 dne 14 Máje o svátcích svatodušních sou my tři synové a dvě dcery biřmování od J. M. knížete pana arcibiskupa pražského Matouše Ferdinanda. Franc Antonu synu mýmu kmotrem jeho při biřmování byl hrabě z Virbna, místodržící; Honzíčkovi kmotrem byl hrabě Lažanský; Rudolfovi hrabě Černín, místodržící a tejná radda císařská; Katerli dceři my byla kmotrou při biřmování nejvyšší sudí hraběnka z Kolovrat a Victorli má teta, paní generálová Kaplírova.“

L. p. 1674 z Septembra narodil se synáček, jejž ihned po-křtil, který u nás přísluhuje, pater Sebastian Hajenský, conuentialis z Karméle, sprostou vodou, dítě nejsouc ani umyty, a jméno Vencl jemu dal.

Těch všechných dětí křest má zapsaný pan pater Johannes Edmund Havlík děkan vicarius v knihách kostelních.

L. p. 1675 1 Octobris, narodila se dceruška Antonerle na znamení ryb. Můj nejmilejší pán dal křtíti našemu pater kvardianu Františkanu, conuentialis jménem Sebastian Hájenský a jsouc tu právě naše chudá kmotra, která kolika dětem v kmotrovství stála, držela dítě na rukouch. Jméno naši dcerušky je Antonina.“

3. octobris se paní těžce rozstonala, načež pán poslal pro 2 doktory do Boleslavi a do Prahy, ti 4ho přijeli, 5ho u ní zůstali. „Toho dne mýho pána komorník Martin Hladík jsouc z Prahy na koni poslaný do Vídňe, dnes zas přijel s dobrýma psaníma, pánu bohu chvála a doktoři odjeli, jsouc mi bohu chvála líp.

16 octobris jsem se s mou malou Antonerli dceruškou k ou-vodu uvítal dala, dříve ale Pater nad dítětem ceremonie co se při křtu činí, vykonal, jsouc nejprv jen bez ceremonií okřtěna.“

„L. P. 1675, dne 7 Novembra jsouc můj pán do Prahy, protože veze mýho nejstaršího a nejmilejšího syna Franc Antonína k pánum páterům Theatinům, poněvadž to dobrý dítě . . . v tom svatém rádu duchovním svůj celý život vésti chce, jsouce stáří čternácte let.“ —

„Létha 1676 dne 1 Máje jsem tu milost dosáhla od J. M. Císařovny vdovy, kteráž mně ráčila dát zlatý šmelcovaný kříž, kterej u sebe vždycky musím nosit, jsouce přijata do vzácného bratrstva Svatého kříže.“

L. P. 1676 7 Novembra narodila se dceruška na znamení střelce. 9 novembra okřtěna v naší kaple neb pokoji velkým

klenutým na schodech, kde mše bývá; křtil ji pater Ignác Františkán conventionalis z kláštera z Mladé Boleslavě, který jako kaplan u nás přisluhuje. Jméno: Ludmila Roza. „Kmotrové byli 3 chudí, jeden muž starý, který prve juž kmotrem byl mýmu prvnímu dítěti. Tato Liderle dlohu stonala od Vánoc na psotníku, myslíce, že se ji v Praze pomůž, jela jsem s ní s pánem i s dětma i s Dorničkou Střelkou.“ 20 února zemřela.

„L. P. 1677 dne 21 Februari celej den mnoho panstva mně zarmoucenou mateř navštěvovali, večír ale jsme mou nejmilejší mučednicičku Ludmilu Rozu vezly a pochovaly do našeho sklípku u pánu patres Paulinu v německém kostele na Starém Městě Pražském na rynku.“

„L. P. 1677 dne 27 Aprilis jsem v 10 hodin německých před polednem s pánum bohem vyjela s mým nejmilejším pánum do Vídne z Prahy a my všechny děti nechala v Praze s pannou Dorničkou Střelkou. V Plaňanech noclehovali pan Max Talacko mýho pana strejca, s svou paní jedúc do Prahy s náma na noclehу zůstal. Přijedouc do Vídne, mimo jiného vyřízení, byla jsem s pánum v šackomoře, tam císařský poklady viděla, taky sem byla v císařský bibliotéce, kdežto sem jse schválne šla dívat, protože mně denemarský resident pověděl, jaký tam pěkný památky najdu mých předků, který juž před šesti sedmi sty lety štiftmesig byly, a jak můj praděd, totiž mýho otce mateče otec Tycho Brahe pěkný památky bibliotéce císařům zanechal, jsouce přední a slavný mathematicus; taky jemu k zalíbení císař Rudolf v Praze v císařský zahradě ten pěkný mramorový lusthaus vystavěti dal. Byl v světě za velkýho pána všudy vyhlášen. Taky můj pán měl v Vídni třikrát audiencí u J. M. Císařský mimo ty služby, kterou při císaři jako kammerherr vykonával.“

Na to ten den před mým vodjezdem, majíce tam já i můj nejmilejší pán od mnoho velkých pánu a ministrů velkou uctivost a zdvorilost etc. 1. Juni k vícerou zas po počtě z Prahy novina ta nešťastná od mýho pána sestry, paní Marxl Zárubovi, že Antonerle 29. Maje jminulou sobotu umřela. Theresia Kajithanel, že taky na smrt leží Viktorl a Maxerle, že taky fleky mají, tu jsem kolik hodin ve mdlobě ležela. 2 Juny z Vídne víc mrtva než živa, vyjela, přijedouc až do Kolína 6 Juny tu jsem zas já zarmoucená ztrapená mateř druhou novinu uslyšela, nechajíc tady má švagrová paní Zárubová psaní, totiž že naše nejmilejší dcera Kajithána Terezia, jsouce stáří šest let po Antonerle třetí den, totiž 1 Junii ráno v půl třetí německý taky umřela; ačkoliv že byla nevinná, že jse přece zpovídala páteru Didaku. A tak v noci 1 Junii mýho pána sestra paní Marxl Zárubová ty andělátka obě dala pochovat, do mýho pána sklípku u pánu Patres Paulinu na Staroměstském rynku. Já ale bolestná mateř 7 Junii s mejm nejmilejším panem zarmouceně k vícerou do Prahy přijely etc.

Tab. IV. Vyřezávaný rám ze 17. století.

(Městské muzeum Pražské.)

Tab. V. Vyřezávaný a zlacený rám ze 17. století.

(Městské museum Pražské.)

Tab. VI. Vyřezávaný a zlacený rám z počátku 18. století.
(Městské museum Pražské.)

Tab. VII. Vyřezávaný, polychromovaný a zlacený rám z 18. století.
(Městské museum Pražské.)

Tab. VIII. Rokokový rám.

(Městské museum Pražské.)

Tab. IX. Empirový rám.

(Městské museum Pražské.)

Dr. F. X. Harlas:

Rámy české práce v Městském museu pražském.

(Dokončení.)

Vycitujeme nyní, že prvotní stav úzkého organického spojení rámu s obrazem byl, abych tak řekl, přirozenější, a že tedy logicky nutno opět vyřešiti problem zarámování našich obrazů se stanoviska stejněho a ve všech důsledcích — pokud změněné poměry nám toho dovolují. Neboť první „rámy“ tvořila architektura kol maleb nástenných, tvořily řezby oltáře kol tabulí triptychových. V příbytcích občanstva nebylo obrazů; až do sklonu středověku, nebylo hlavně obrazů pohyblivých, našich „nástenných“.

Tu tedy nastala potřeba orámování maleb, později pak tisků (xylografii, leptů, rytin), a „dřevěná“ ona architektura starých gotických rámů prostých, pak i jejich výzdoba malbou nebo řezbou měla „obraz“ odděliti od holé stěny a zase také včleniti umělecké dílo do plochy, která původně byla koncipována „bezobrazně“, určena k zakrytí koltrami a t. d. Již při zapažování stěn (na př. v příbytcích šlechty, bohatého měšťanstva, klášterních siní a j.) pamatovalo často na případné obrazy, tyto bývaly usazeny do dřevěného „táflování“ a tím i „zarámovány“

Moderní směr dekorativní opět vraci se k takovému jednotnému vyzdobování místnosti, ponechává obrazům určitá místa, jak se dělo po staletí až do nové doby v palácích a sídlech panstva, kde supraporty, medaillony na zdi i na stropě, střední pole stěn a t. d. bývaly architektonicky k pojednání obrazů (maleb) upraveny.

Ale zároveň byly tu domy městské „činžovní“, nájemné byty i v těch patricijských domech občanských a stěhovavé obyvatelstvo městské mělo ve svém inventáři „obrazy“. Architektonická obruba oddělila se od stěny, zbyl „rám“, s obrazem spojený, a to dosti volně.

Ještě tvary rámu odpovídají povšechnému slohovému rázu domu, nábytku, ještě je tu jasně slyšitelný ozvuk konstrukce, ornamentace, polychromie ostatního prostředí. Renaissanční rámy, barokní, rokokové, empirové, ač nevznikají s obrazem, zřídka kdy pro určitý obraz určitý rám, přece jsou vždy „uměleckoprůmyslovými“ prácemi, jak nyní říkáme, jsou řemeslná díla, často s přepychovým vynaložením uměleckých kvalit zhotovená. Pracuje tu řebář, tentýž mistr, od něhož pocházejí sochy na oltáři, pracují tu „štafir“, pozlacovač, štukatér, titéž mistři, kteří vyzdobili vnitřek chrámu a komnaty paláce. Dřevěné rámy renaissanční a barokové řezány jsou „ručně“, totiž ornamentace jejich nebývá na profilovaných lištách nanášena, jako se zhusta děje v přítomnosti. Také empirové rámy vycházely ještě z dílen řebářů. Až teprve v dobách nám dosti blízkých, když umění se popularisovalo stále rostoucí měrou a když byty měšťanů i venkovánů se plnily „obrazy“, stále častěji reprodukcemi a surrogáty obrazů,

totiž barbotiskovými fabrikáty dle „neznámých mistrů“, když továrnícká výroba, pak též fotografie, a dále reprodukční, grafické techniky jako dříve umění ryjecké zaplavovaly domácnost i „malého člověka“ obrázky všeho druhu — teprve pak došlo také na tovární výrobu rámů, rámečků a lištů, z nichž „dle míry“ lze libovolně nařezati rámů, a takové rámy též zase zmenšovati, formát jejich měnit atd. — což vše není myslitelné, jde-li o rám vyřezávaný, na určitý obraz komponovaný. Již pohled na obraz IV. přesvědčí nás, že nelze zkracovati dílce rámu, z dubového dřeva dovedně řezaného. Bývaly zbarveny a zlaceny, tyto bohatě ornamentované „lišty“, které se pojí k architektonickému celku, zachovávají symetrii, nikoli však šablonovitou stejnou detailů, jejichž tvary řezbář „z volné ruky“ pracující a s mnohými nahodilostmi počítající (suky ve dřevě a j.) často pozměňuje. Zahne tu list, tu nějakou rozvílinu více nebo méně, než je zahnuta na protějším dílci, zaokrouhlí laloček, jemuž odpovídá na druhé straně hrotitý výběžek.

Takovým volným pozměňováním podrobností nejen že neruší se architektonický požadavek pravidelnosti a souměrnosti ani symmetrie, ale dociluje se ladného oživení částí a článků architektonických, a celek nepůsobí ztrnule, po továrníku hladce a tvrdě, nýbrž prozrazuje právě umělost ruky lidské, která tu všude je při díle.

Tak i rám č. V. zajisté není přesně propracován, aniž tím na dekorativnosti újmy trpěl. Řezba rámů, které měly byti malovaný nebo zlaceny (též oboje), bývá pokryta nátěrem, lépe nánosem křídovým (křída rozemletá, v roztoku klihu rozmočená), a do této vrstvy vmodelují se jemnější podrobnosti, vyryjí se případné okrasy atd. Pak se ujme díla pozlacovač, „štafir“.

Tímto způsobem vyzdoven též rám č. VII., rázovitá ukázka slohová z doby pokročilého baroka v 18. století. Jen jediná základna, zde spodní dílec rámu, jest rovna, ostatní strany tvoří křivky, hořejšek po stranách lomený oblouk.

V čísle VI. spatřujeme rám ovální, rokokový, bohatě řezbou dekorovaný, celezlacený. I prosté jinak rámy obdélníkové (obr. VIII.) bývaly prolamovaným nástavcem (štítu) na hořejším dílci vykrášleny. A tak bylo též s rámy „empirovými“, nahoře často vázou a pletenci (festony) ozdobenými (obr. IX.). Tu již je lišta rámová prostší, a spíše „ve velkém“ vyrobena, a jen vrchní dekorace ručně řezána. Architektonický ráz lišty — je to římsa — ještě zachováván, jakoby šlo o stavební dílo, ale postupem ztrácel se i tu, jako při četných jiných výrobcích uměleckého průmyslu, až zase v nejnovější době, která dala výhost starým útvaram stavitelského umění, se určitéj vyhraňuje: rámcem je nyní stejně konstruktivním útvarem, jako náradí a nábytek. Prkénka hladká, plochá, poměrně široká neb zase velmi úzké „štábky“ obrubují malbu, rytinu, grafický výrobek, zevní obrys je oživen křivkami, probíhá obloukovitě, po stranách vypoukle neb prohnutě atd. Rámy jsou barvitě, zlacených málokdy viděti, za to červené, zelené, bílé rámy zhusta se vyskytují.

Několik ukázek ze sbírek městských názorně ilustruje dějiny vývoje rámu, detailu zdánlivě tak podřízeného a přece příznačného, na němž lze zpozorovati, jak smysl pro slohovost výzdobného umění ochabuje pod vlivem moderní továrnické výroby všeho, co kdysi vycházelo z dílny samostatně tvořícího řemeslníka.

Různé zprávy.

Přátelům české archeologie! Redakce „Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze“ hodlá od příštího ročníku zavést v Časopise zvláštní rubriku věnovanou přehledu archeologické práce v Čechách, který by soustavně obeznamoval české archaeology, odborníky i ty, kteří by se pouze ze zájmu pro nauku chtěli informovati o pokroku jejím, s vykonzanými nálezy a pracemi. Podobný přehled dosud jinde uveřejňován není.

Za tou příčinou obraci se podepsaná redakce k přátelům české archaeologie se snažnou prosbou, aby ji zasílali zprávy o všech důležitějších nálezech v poslední době objevených, jakož i zprávy o příslušné sem činnosti museí a jednotlivců i o chystaných pracích výkopných a literárních. Zprávy ty budou dle potřeby a vhodnosti buď celé buď u výtahu v Časopise registrovány a poskytnou za rok vždy vitaný celkový přehled naší činnosti.

V Praze, dne 20. prosince 1906.

Redakce.

Náklad na pečetidlo pro kůr literátsky v Pardubicích r. 1647. Z listu psaného dne 20.-2. 1647 od Gabriele Augustina Žateckého v Praze panu Mikuláši Cypriánu Filiponovi, měšťeninu a senátoru města Pardubic n. L. a svědčicího otci zaslátelové, dovidáme se, jak pořídil Žatecký, jednaje v Praze nová pečetidla kůru literátském svého rodiště. „... Strany pečeti kůru aneb bratrstva na nebe vyzaté blahoslavené Panny panu otci oznamují, že sem s tím člověkem, který toho kunstu jest, na tom dokonale, co by od rytí a díla nic jináče od té pečeti vzítí chtěl, zůstal. Předně z anebo $2\frac{1}{3}$ lotu stříbra dáti se má od rytí obrazu na vrchu hlavy, koruna, a z anjelé kdyby byli, tehdy 5 fl., pakli by 4 anjelé byli, 2 u noh obrazu a 2 při rukou, tehdy 6 fl., nic jináče. Pokudž pan otec tolik stříbra má, co by po pečeti zbezvalo, tehdy v minci, zač se lot stříbra platí, na peníze by se svedlo. V té věci necht se pana Kašpara Cerekvického zeptají, on bude věděti, jak mnoho lot stříbra peněz vynáší; když jest v městech Pražských byl, taky nějaké stříbro tam vexloval, kteréhož že ode mne pozdraví, žádám. Pročež, jak se panu otci viděti dobré bude, necht tak učiní. Malý sekret ... více toliko 21 fl V. Když se k ním pan bratr dostane, bude moci oustní zprávu panu otci o tom učiniti, mimo jejich nadálosti s nimi se shledá. Posílám od doktora zubův trhače panu otci nové ..., který beze vší bolesti a velkým kunstem na 100 lidem zubův vytrhal a i posavád trhá, chválí lide velmi jeho masti, že jsou k vselijakým neduhům prospěšný, což z škarty vyrozuměti moci bude.“

Václ. Diviš.

Z cechovního archivu. Weggis Myssiw na Wzáctny Magistrat král. krajs. Miesta Kaurzyma vyslana 1756 dne 11. Septembri.

„Slowútñi a Opatrní Páni a Przátele, wzvláštne jmilý. Z wasseho za pryczinou kozieissníkův odeslaného Berichtu neb Správy k Spatření gest, zie tamnegssí Czech Privilegirovany ne j n i, anobrž toliko g e d n a z w i k l o s t gest, zie w Kaurzymu na werzegných Jarmarczych od žiadného gineho zemského Mystra negake barvena díla prodáwana byti mněla. Jakož tehdy ale Czechowé Obyczegně m n o h o z l ý c h z w i k l o s t mezi sebe samy u w e d l y, czehož také toto gedno Usta-

noweni býti může. Poněvadž ale w giných Mystech na werzegných Jar-
marczych dokoncze žiádné nesnáze (zdaž tam Barwe- neb ne b a r v e né
zbožy přinešeno bude, gen když takowa dostateczna a nefalšowana gsou)
se nediegy a k tomu Czily oni Kuttnohorssti Mystrowe gym Kaurzym-
skej a wssem gineym Landthmistrum gegich zboží indistincte o Kuttno-
horskych Jarmarczych prodáwati nezbraňugi, následowně newydím gá
také, procz by vice versa oni Kourzimský také gym Kuttnohorskym Svo-
bodny Prodeg gegich dokonalých zboží nechatí by nechtely. W á m p o-
r a u c z y m tehdy, abyste wy t e n z l e g z w y k o d téhož nyní Czasu
zrussily a Kuttnohorssti Kožiessniczky Mystrzy w przypadlnosti té he-
mowaní nebyly.

Kdyby ale sobie Kaurzimsky Czech s takowou zvyklosti na horu
Spomoczti trauffal, tak se muže U Wysocze Slawné Czysarzo-Královské
Representacze a komory Ucházeti; do wywedeni ale wieczy té, nemagy oni
Kuttnohorsky zaneprázdňovani býti.

Dáno przy Král. Ourzadu Kaurzimskym Kragskym w Kolyně
dno 11. Septembbris 1756.

Jegy Rzimske Czysarzo-Královské Mylosti Králowsky Hegtmán Krage
Kaurzimského

Clement z Kundraticz.

A. Materka.

Nové museum. V Bělé u Bezděze bylo založeno okresní museum, jež
bude spravováno kuratorium, složeným ze zástupců okresu, obce a členů
kooptovaných. Ustavující schůze, konaná 23. prosince t. r., schválila statut
organizační i program pracovní, jejž zpracoval p. JUC. Fr. Zuman, rodák
bělský a člen výboru našeho. Místnosti pro museum byly získány v budově
klášterní. — Bělá leží na rozhraní národnostním i jeví se tu museum
svrchovaně důležitým. Vítáme nové museum v šik spolupracovníků a přejem
mu upřímně, aby poslání jeho došlo na všech stranách žádoucího poroz-
umění a vydatné podpory.

Cerný.

Petr Ant. X. Hillinger, malíř miniatur. Na str. 51.—53. podal jsem
životopisnou zprávu o tomto umělcí, kterouž po upozornění městského
archiváře v Praze, p. Dra Jos. Teige, tímto doplňuji: V archivě města
Prahy ve sbírce listin č. IV. 6270 jest německy psaná listina města Kladská
v Pruském Slezsku, kterouž purkmistr a městská rada dosvědčují Petru
Hillingerovi počestné zrození jeho z lože manželského a o stavu svobodném.
Otec malířův byl Petr Hillinger, knihkupec v Kladsku, matka Regina,
oba toho času již zemřeli. Vysvědčení o zrození Petra Ant. X. Hillingra
psané na papíře a opatřené městskou pečetí kladskou, jest datováno
17. lednem 1730. Podepsali je Ignác Jos. Ilgner, primator, a Jan Martin
Sartori, syndikus.

Jan Herain.

Přispěvek k poddanským poměrům v Čechách. Ku zprávě p. Dra
V. Müllera, otisklé na str. 95., přičinuji tento doplněk: *Z hoř* jest ves
na Moravě, zvaná za starodávna *Z hoř H o u s e c í*. *N a d ě j o v* jest
ves na Moravě na panství německorudoleckém nebo černickém (dle zámku
v Černé). Listina přišla do Polné z Nadějova. Ve své brožuře „Písemné
památky na zámku v Černé“ uveřejňuju na str. 12. a 13. touž listinu, kterouž
četl jsem v o p i s e. Odchylka jest, že já píši *H u š e*, kdežto pan Dr.
Müller *H u s s i c*. Zajisté jest v originale *e* místo *c*, neboť *c* na konci
bylo by psáno v té době jistě *cz*. V opise stálo v p o n d ě l í, ale p. Dr.
Müller má tu n e d ě l i. Obsahuje tudíž listina přispěvek k poddanským
poměrům na nynějším panství německorudoleckém na Moravě, jež náleží
hr. Collaltovi.

Aug. Kratochvíl.

Z paměti kostela sv. Máří Majdaleny ve Velké (u Strážnice, mo-
ravské Slovácko). Velká, v kotlině ležící, starého založení, měla v dobách
minulých značně větší teritorium i počet obyvatelstva, a zvala se, jak
dokazuje kopie gotické místní pečetě obecni, *V e l i k á*. Také okrsek
k Velké přifařený byl dříve značný. K roku 1771 zaznamenávají se v li-
stinách farních následující obce: Javorník, Kuželov, Velké Vrbky, Malé

Vrbky, Lípov, Louka, Boršice, Nová Lhota, Vápenky. Z těchto míst tři měly již tehda své vlastní kostely: Kuželov, Lípov, Nová Lhota. V Boršicích vystaven r. 1820. Zachované listinné dokumenty, paměti, inventáře, reversy atd., jež zůstaly na faře, počínají kolem r. 1700 a jsou psány jednak latinsky, jednak česky a německy. Vypisuji z nich a překládám pro kulturního historika několik poznámek:

Jak honорován r. 1756 v arch. a n. k. Zpráva zajímavá, jak svými údaji, tak i ukázkou, jak dlouho se udržují staré míry, resp. jich označování. „Tento kostel má varhaníka, který od společnosti církevní má 17 metrův ječmen, od kteréhokoliv čtvrtlánika 2 manipuly pšenice a 2 ovsu a od půltvrtlániku po jednom manipulu pšenice a jednom ovsu, a v penězích od církve 5 zl. 30 krejcarů.“ Manipule zvali Římané svazek sena, jde tedy v našem případě při slovu manipul o snop.

Nájemné z chalupy r. 1819. Který byl na Slovácku na počátku 19. století nájem z chalupy: „K uhrazení výloh povolila Strážnická vrchnost jakožto patron kostela nájemné z několika polí, které činí 33 zl. 30 krejcarů a nájemné z 5 chalup (psáno Chalupen) à 2 zl. 30 krejc., dohromady 12 zl. 30 krejcarů (!); instrukce o tom scházejí“.

Českobratrská osada v Javorníku má svůj kostel a kazatele. Ale tamtéž, vsi vzdálené od Velké as půl hodiny, je i několik katolíků, farníků Veleckých, a proto patřilo patrně v sféru zajmu fary velecké, znáti i místní kněze evangelické. Zaznamenává je, ale činí tak chybně a nesprávně: 1781 Stefan Bregnay (správně Breznay); 1786 Samuel Schellay (správně Szalay); 1812 Jakob Lukel (Lukl); 1817 Karl Kun (Kún). Všechna tato jména, až na Lukla, jsou maďarská. Po vydání tolerančního patentu r. 1781, který povoloval přihlásiti se k evangelické víře (ale toliko bud k augsburgské nebo helvetské konfessi), vznikly z evangelických zbytků sbory. Domácích kazatelů ovšem hned nebylo. Němci získali je z Německa, Čechové z Uher. Slováci v Uhrách jsou luterští (augsb. vyznání) a jich kultura husitská. Čechové na Moravě i v Čechách měli však mezi zbytky evangelickými ponejvíce českobratrskou tradici a hlásili se proto většinou k reformované církvi (helv. vyzn.). Proto první reformovaný duchovní do Čech a na Moravu přišli byli tehdy Maďaři, a přicházeli jednak na přímou žádost sborů, nebo na př. z koleje v Šaryšském Potoku 5 mladíků — mezi nimi Szalay — na povzbuzení dojemnou řečí rektorovou.

Takovými kazateli z Uher povolanými byli ve sboru Javornickém Štěpán Breznay a Samuel Szalay. Jakub Lukl byl již Moravan (ze Vsetína). Senior Karel Kún byl syn Kúna z Uher příšlého. Taktéž jeho nástupce, Karel Molnár, byl potomkem, vnukem Mađara, příšlého ze Šaryšského Potoka.

Faráře velecké nalezám zaznamenány teprve od roku 1695. (Do doby starší dokumenty archivu farního nesahají). Sestavuji je chronologicky dle postupu:

1695. Martin Jurkovský; 1712. Bart. Bern. Halánek; 1731. Frantz Kravec; 1733. Georg Richlik; 1734. Johann Rothkugl; 1756. Johann Hnatek; 1765. Meth. Pelišek; 1791. Josef Sikora; 1799. Karl Suchý; 1810. Ant. Jelley; 1813. Joh. Powolný; 1814. Simon Pechnik; 1823. František Timmel; 1853. Joh. Stav; 1879. M. Novotný. *Emil Edgar.*

Literatura.

Upravení Malé Strany a posudek užšího výboru Soupisné komisie o návrzích v konkursu král. hlav. města Prahy cenou poctěných. Podává referent Dr. Luboš Jeřábek. (Praha. Vlastn. nákl. 1904. — 39 a VIII str. a polohopisný plán.) Teprve letos byl dán na knihkupecký trh

zvláštní otisk této úřední zprávy a poněvadž patří ji plná naše pozornost, mluvíme o ní jako o akutní publikaci. Tak si vlastně představujeme boj Staropražanů: uvědomělý a systematický postup dle plánu předem vytěsného (a to dříve, než je pozdě), podepřený vědeckou autoritou a pilnou prací předběžnou. Takový boj má váhu, má jistotu rány a zásobu důvodů proti námitkám s druhé strany. To, co bylo spisem nahore uvedeným vykonáno pro M. Stranu, potřebuje nezbytně i Staré a Nové Město a potřebuji i okolní předměstí, pokud se v nich udržely objekty zachování hodné. Bude-li stejně důkladný plán předem vypracován, bude-li v něm již předem naznačeno, co eventuelně dlužno obětovati rozvoji velké Prahy a co bezpodmínečně nutno chrániti proti zkáze, celý boj jen získá ve významosti a úctě. Jen ve velkých rysech jest úspěch, jen v přehledu o celku neunikají podrobnosti, což bohužel o opaku neplatí. Abychom se vrátili ke knize: je to pracný elaborát několika mužů o věc již dávno se zajímajících a proto ji ovládajících bezpečně, inženýra Jana Heraina, řed. Dra K. Chytíla a Dra L. Jeřábka. Tito znalci zkoumají všechny projekty při každé ulici nebo náměstí zvláště, podávají o nich celkovou úvahu a doporučují pak dle svého nejlepšího přesvědčení nevhodnější, po případě radí k soutěži nové, užší. Na konec přidán jest reální index památek, jež dle dobrozdání kommisie padnouti nesmějí a mapa, do níž jsou zakresleny všechny v předu jmenované objekty a přesně ohraničeny stavební celky, jichž karakter nesmí býti pozměněn ani půdorysně, ani výškově.

Se zprávou kommisie úzce souvisí také již dříve vydaná kniha Dra L. Jeřábka, M. Strana a problém jejího upravení. (V Praze. Nákl. Klubu za Starou Prahu. 1904. Str. 76 a VI. Připojená jednatelská zpráva Klubu za r. 1904. Str. 11.) Má sice jinou methodu, ale stejný účel. Chce kritizovati všechny projekty na úpravu M. Strany, cenou poctěné a vytknouti k nim své vlastní stanovisko. Činí to způsobem obširným nevyhýbajíc se polemice, shrnuje důvody již dříve vyřízené i nové, přinášejíc reminiscence na bývalé boje o tu kterou památku a stavíc památkám již zbouraným. Je to důkladná příručka boje o Starou Prahu pokud již trvá skoro 20 let a pokud se týká Malé Strany a orientuje rychle každého, kdo maje zájem o věc chce vstoupiti v řady ochranců krás pražských a potřebuje taktického úvodu. Je to kus dějin Klubu a kus vlastního života autorova a venujeme jí rádi zmínku, třeba že opožděnou. Několik přiložených obrázků je voleno dobře a účinně. —

A konečně — abychom byli úplni — nutno zmínti se i o článku Dra L. Jeřábka, Boj proti starožitnému rázu Prahy od stol. XVIII. až na naši dobu, vyšlém v časop. Dílo 1904 a také ve zvl. otisku (81 a IV. str., sill.). V této práci máme dobrý přehled všeho, co cenného bylo sbroženo a odstraněno za 100 let v Praze a v blízkém okolí; vše je dobře srovnáno dle druhů a chronologicky. Cenné jest také, že autor leccos objevil ze zákulisí boje a ukázal, jak nízké často pohnutky vedly motyku bořitelů a jak bez rozmyslu se postupovalo zejména v poslední době při boření. —

Krása našeho domova. Věstník Svazu okrašl. spolků a Klubu za starou Prahu. Založil a řídí J. V. Klíma, hlavní spolupracovníci Jan Emler a Zd. Wirth. II. ročník. 1906. (Str. 206, hojně ill.) Již při ohlášení I. ročníku (Časopis XIII. 127) upozornili jsme na význam tohoto časopisu a ukázali na body, v nichž se činnost jeho stýká s naší. Druhý ročník pokud možno program ještě rozšířil, jak vidíme z článků, zasahujících do nejrůznějších oborů, ale majících jeden cíl: býti pomocníkem v budování estetické kultury v lidu. Serie tří článků — J. V. Klíma, Ochrana přírodních památek, Z. d. Wirth, Referát o knize Conwentzově, Die Gefährdung der Naturdenkmäler a Jan Emler, Nejnovější zákony na ochranu přírody — všímá si ruchu obranného, mimo řadu zpráv v klubovních oddilech, jiné články jako M. Jiránek ův, O krásné Praze, S. t. S., Nové Město na Moravě a Crimen laesae maiestatis, Emlerovo, Staroměstské náměstí, Pražské portály, Výstava „Krásné Prahy“ a Starý Nymburk a Wirthů v Německý Brod mají na zřeteli v první řadě za-

chování svérázu domáckého a neporušených partií starých měst. Vedle toho obsahuje ročník několik prací usilujících vzbudit pravou lásku k přírodě a uvést celý život denní v soulad s ní. Takový moderní návrat k přírodě propaguje článek Dr. L. Jeřábka Láska k stromu a květině jinde a u nás, Al. Melichar a Odměňování vzorných zahrádek Z. d. Wirtha. Ještě slovo k zahradnicko-ovocnické výstavě atd. Konečně i kultura těla a domu obytného nezůstala bez povšimnutí. Obírají se ji A. Grigorjev článkem Můj dům — moje pevnost, Dr. D. Panýrek pracemi Kult letních bytů a Esthetika a hygiena a Z. d. Wirth článkem Moderní interieur. Tím ovšem není vyčerpán celý obsah ročníku a pestrost jeho; zbyvá ještě mnoho látky, nahromaděné ve zprávách obou spolků, jichž je časopis orgánem a zbyvá hojně nabádavých příkladů, výčitek i pochval v hojnosti obrázků, z nichž zejména vynikají pohledy z Prahy, Nymburka, N. Brodu a N. Města. Také Hlídka literární přinesla během roku upozornění na řadu publikací domácích i cizích, jichž si jiné časopisy nevšímají. Ideový podklad a směr časopisu zcela originální dal ředitel Klíma, takže následující ročníky mohou se zcela opírat o program jím vytčený. Budeme si i dále všímati tohoto sympatického pomocníka v spo- lečném snažení. —

Český časopis historický. Roč. XII. Praha, 1906. — J. S. Hanuš : Balbínova Bohemia docta. — K. a. m. Krofta : Kurie a církevní správa zemí českých v době předhusitské, III. IV. — Lub. Niederle : Příchod Čechů a archaeologie. — Jan Bedř. Novák : K nové literatuře a nově nalezeným pramenům o Václavu II. — Jiří Polívka : Alexander Radíščev. — J. S. Salaba : Příspěvky k dějinám selského práva dědického v 17. stol. — Jan Slavík : Habsburkové a Rusko v 16. stol. — J. S. Šusta : Glossy k rožmberskému urbáři. — Dobrnější články. — Referáty. — Výtahy z časopisů. — Zprávy. — Nekrologie. — Bibliografie české historie.

Časopis Mor. musea zemského. Roč. VI. Brno, 1906. — Z obsahu vyjímáme: A. n. Gottwald : Sídliště neolitická a nálezy kamenných nástrojů na Prostějovsku. S. obr. — J. S. Klvaňa : Kroj lidu slovenského na Moravě, I. II. — Alois Procházka : Ruské ikony z bitvy u Slavkova r. 1805. S. obr. I. — Vlad. J. Procházka : O nutnosti soustavného výzkumu diluvialních a alluvialních naplavenin v jeskyních moravského krasu, II. — Fr. A. Slavík : Staré znaky a pečeti městské a vesnické na Moravě. S. obr. a tab. — Dr. Fr. Šujan : Vývoj hradů na Moravě v letech 1029—1197, II. — Zprávy vědecké, spolkové. — Literatura. — Různé.

Národopisný věstník československý. Roč. I. Praha, 1906. — V. J. Dušek : † František Bartoš. — A. J. Jacimírskij : Původ umění podle starých a nových theorii. — Z. d. Lepař : Význam měny obyvatelstva král. Českého v posledním desítiletí (1890—1900) pro obě národnosti se zřetelem na spisy prof. Rauchberga „O národní državě“. — L. Niederle : Nová Peiskerova hypotéza o sociálním stavu starých Slovanů. — Jiří Polívka : Fonograf ve službě národopisu. — P. Sochař : „Habánská majolika a českobratrští exulanté v Uhrách. — V. Tille : Úvodem. — Dr. S. Trojanovič : Symbolický válečný tanec u Černohorců. — Dr. Živánský : Rauchbergova „Národní država v Čechách“. — Hojně články kratší, posudky, bibliografie etc. — „N. V. Č.“ není časopis nový; v něm jsou sloučeny dřívější publikace N. M. Č.: „Věstník“, jejž dostávali členové zdarma, a „Sborník“, na nějž připláceli. Není lze po- příti, že sloučení obou publikaci jest výhodno pro obě strany. „Věstník“, plně vyhovuje programmu, vyslovenému již titulem, a zaznamenává vše, co dotýká se slovenského národopisu.

Věstník Poděbradská. Roč. IX. Poděbrady, 1906. — Jan Hele- lich : Stopy války sedmileté na Nymbursku a Poděbradsku. — Týž : Boží muka za vsí Zboží u Poděbrad. — Týž : Nový okresní dům č. 20.-I. v Poděbradech. — J. S. Miškovský : Rybník velký a sádky dobří-

chovské r. 1677. — F. J. Češtka : Robotníci na Dymokursku. — Gust. Svojoda : Berní rolla r. 1653. — Týž : Jan Ant. Střebský, děkan Kolínský. — Fr. Sál : Ves Poříčany r. 1677. — Jan Kremla : O požárech a povodních v králov. m. Kouřimi. — Ad. Vlček : Občanská knihovna v Poděbradech v letech 1872—1905. — Feuilleton. — Drobnosti historické a kulturní. — Rozličné drobnosti. — Posudky a recenze. — Zprávy různé.

Sborník Musejní společnosti ve Val. Meziříčí, 1905. — Obsah: Radnice města Meziříčí nad Bečvou. — Jména starostů čili purkmistrů města Meziříčí nad Bečvou od konce 16. až do 19. stol. — Č. Kramolín : Nejstarší registra gruntovní v Rožnově 1552—1595. — Listovní památky z Frenštátu pod Radh. — Z dějin Valašských Klobouk. — Umělecké památky na Valašsku. — Ze „životopisů rodáků valašských“. — Zpráva instal. odboru valašského Národop. výstavy pražské. — Směs. — Za obsah článků odpovídají spisovatelé, ale nejmenována ani redakce, aniž jsou autoři vždy podepsáni. Přítomný Sborník jest 12. publikací Musejní společnosti, ale číslování v textu snadno by čtenáře uvedlo v domněníku, že Sborník vychází dvanactkrát v roce.

Vjesník kr. hrv.-slav.-dalmat. zemajlskoga arkiva. Roč. VIII., Záhřeb, 1906. — I. v. Bojnicić : Královská obdarování, týkající se Hrvatska. — Ludo. Ivančan : Zápisník hrab. Kateřiny Zrinské. — Em. Lassowski : Příspěvky k dějinám hrvatské hranice vojenské. — Týž : Upravení hranic mezi Hrvatskem a Krajinou r. 1550. — M. Šuffay : Z archivu uherského muzea národního. — M. Wernter : Příspěvky k bosenské genealogii.

Číslem tímto loučí se dosavadní redaktor a odevzdává vedení pracovníku mladšímu, jemuž bude možno lépe a více oddati se úkolům Časopisu.

Bude to k prospěchu i listu i práce, čemuž podepsaný přeje všeho zdaru!

V Praze, 22. prosince 1906.

Dr. J. V. Šimák.

Nebudiž přehlédnuto!

Časopis Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze vychází čtyřikrát v roce a jest dáván všem p. t. pp. členům zdarma. Vydání každého čísla bude vždy oznámeno v čelnějších časopisech denních. Nedojedli číslo, budiž reklamováno nejdéle do týdne po vydání čísla nejbližšího u jednateli A. B. Černého v Praze, I., na Perštýně, č. 6 n. Na reklamace později došle nelze mít zřetele, lze však koupiti jednotlivá čísla, pokud jsou na skladě, po 1 K. Reklamace nebudtež ani zalepeny, ani frankovány.

Činný člen Společnosti platí 3 K, člen přispívající 4 K, příznivec Společnosti 10 K nejméně ročně. Při zaslání členského příspěvku poštou nutno vždy připojiti o 6 h více na poplatek, který jest v Praze stanoven za doručení poukázky. Zakládající člen platí jednou pro vždy 100 K. Na zásilku Časopisu mimo Rakousko nutno připlatiti ročně 60 h. Kdož z p. t. členů přeje si legitimace, račíž zaslati pokladníkovi 30 h, a bude mu zaslána. Legitimace platí pouze rok. Veškery příspěvky členské i dobrovolné dary přijímá pokladník Č. Kušta, c. k. fin. komisař v Praze-III., Ulice k mostu, číslo 6. Dopisy týkající se Společnosti, jakož i dary do sbírek přijímá jednatel Ant. B. Černý v Praze, I., na Perštýně, č. 6 nové, I. poschodí.

Všichni pp. členové mohou odebírat Památky archaeologické, vydávané sl. Archaeologickým sborem, za snížené předplatné 6 K ročně, poštou 6 K 60 h. Taktéž možno za cenu sníženou obdržeti dřívější ročníky, pokud nejsou rozebrány. Předplatné na ně budiž zasláno přímo do expedice Matice České v Praze, Václavské nám., kteráž s ochotou zašle seznam i cenu dřívějších ročníků.

Za levnější cenu mohou pp. členové odebírat dílo Kl. Čermáka „Mince království Českého za panování rodu Habsburského od r. 1526“. Dosud vyšlo 6 sešitů: sešit I. v plné ceně K 3— sešit II. až IV., každý K 5—, sešit V. až X., každý K 6— Branišovy „Dějiny umění středověkého v Čechách“. Plná cena K 6·60. Ceny snížené pro pp. členy oznámi jednatel A. B. Černý.

Stanovy Společnosti dostává každý z p. t. členů zdarma.

Za sníženou cenu mohou p. t. členové obdržeti práce Adámkovy: „Paměti o školách v okresu hlineckém“ za K 2·40 místo K 3·80; „Historickou a politickou mapu okresu hlineckého“ za 24 h. Poštou vždy o 30 h více. Objednávky po předchozím zaplacení vyřizuje JUDr. K. V. Adámek v Hlinsku v Čechách.

Dílo „Keitové a Němci či Slované?“ (Příspěvek ku řešení dávného sporu o národní příslušnosti nejstarších historických obyvatel Čech a Moravy.) mohou P. T. členové koupiti u Ph. C. Pavla Papáčka, odb. učitele v Nuslích u Prahy, za 2 K 20 h.

Nebudiž přehlédnuto!

První výroční zpráva Společnosti za správní rok 1889 — úplně rozebrána. Druhá zpráva Společnosti, vyd. v květnu 1890. — úplně rozebrána.
Rozpravy Společnosti. (»Zpráva sv. III.) V Praze, 1892. Obsah: Dr. J. Matiegka: Zbuzanské pohřebiště. — Soukup Jan: Hlemyždi v lebkách a kostech. — Pecenka Adolf: Románský kostel v Mohelnici. (S vyobrazením.) — Herain Jan: Založení Nového Města Pražského Karlem IV. — J. V. Šimák: Rodiny slechtické i erbovní v Mladé Boleslavě. — Vluka Josef: Stařenčino vypravování mladším o dřívějších sirkách a modách — Košťál Josef: Slunce, měsíc a hvězdy v podání prostonárodním. — Soukup Jan: O zazdívání lidí do staveb. — Dr. Máchal Hanuš: Příspěvky bájeslovné. — Adámek K. V.: O muzeích krajinských a o statistice muzejní. — Různé zprávy. Cena K 1'60, pro členy Společnosti K 0'80, poštou 90 h.

Výstava Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze v památném roce 1891. S 1 tabulkou světlotiskem. (Zcela rozebrána.)

Časopis Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze. Roč. I. (1893), až III. (1895), V. (1897), VI. (1898) a VII. (1899) jest zcela rozebrán. — Ročník IV. (1896), VIII. (1900), IX. (1901), X. (1902), XI. (1903), XII. (1904), XIII. (1905) a XIV. (1906) lze obdržeti úplný každý za K 4'—. Znaková příloha, vydaná při roč. II., jest vydána znova a stojí K 2'—.

Počátky předhistorického místopisu země české. Napsal Ludv. Šnajdr. Cena 1 K 60 h, pro členy 1 K 20 h, poštou 1 K 30 h.

O přechodných dobách předhistorických. Podává J. N. Woldřich. (Zvláštní otisk z »Časopisu« roč. V.) Cena 35 h s pošt. zásilkou.

Jenštejn, hrad a městečko. Napsal Cyril Merhout. Se 3 vyobr. (Zvl. otisk z »Časopisu« roč. VIII.) Cena 40 h, členům za 30 h, poštou o 5 h více

Kaple sv. Lazara na Novém Městě Pražském. Napsali Dr. Jos. Teige a Jan Herain. S půdorysem, plánem situací, 7 obrazy v textu a 5 obr. příl. (Zvl. otisk z »Časopisu« roč. VIII.) Cena 60 h, členům za 45 h, poštou 5 h více.

Jana Táborského z Klokočské Hory Zpráva o orloji Staroměstském. Podává Dr. Jos. Teige. S 1 obr. v textu a 5 obr. přílohami. (Zvl. otisk z »Časopisu« roč. IX.) Cena 60 h, členům za 45 h, poštou o 5 h více.

Karlův kamenný most v Praze r. 1716. Stručné dějiny s popisem soch podává Ant. Boh. Černý. Se 30 obrazy na 16 tabul. a 1 obrazem v textu. (Zvl. otisk z »Časopisu« roč. X.) Cena 1 K 20 h, poštou 1 K 30.

Zdařilá list českých pánu ze dne 2. září 1415 proti upálení M. J. Husi. Zdařilá reprodukce světlotisková ve skutečné velikosti, s textem latinským a českým překladem na zvláštní příloze. Cena s pošt. zásilkou 3 K 60 h, pro členy 2 K 60 h.

Poprava na Staroměstském rynku v Praze 21. června r. 1621. Zprávu Pavla Skály ze Zhoře i jiné soudobé zprávy o popravě uveřejňuje Dr. Jos. Teige. S poznámkami Jana Heraina. S 15 obr. v textu a 5 obr. příl. Cena 1 K 20 h, pro členy 90 h, poštou o 10 h, doporučeně o 35 h více.

Ze Staré Prahy, I.: O Vyšehradě starém i novějším. Vykopané zbytky románské kaple sv. Vavřince na Vyšehradě. Napsal Jan Herain. S 5 obr. příl. a 14 obrazy v textu. (Zvláštní otisk z »Časopisu« roč. XI.) Cena 60 h, poštou 70 h; pro členy 45 h, poštou 55 h.

Ze staré Prahy, II.: Bronzová fontána v králi zahrádě na hradě Pražském. (Se 3 příl. a 2 obrazy). Brána Písecká či Bruská na Malé Straně v Praze. (Se 3 příl. a 5. obr.) Napsal Jan Herain. (Zvl. otisk z »Časopisu« roč. XII.) Cena 60 h, poštou 70 h; členům za 45 h, poštou za 55 h.

Při objednávkách, jež přijímá pokladník Čeněk Kušta, c. k. fin. komisař, v Praze III., Ulice k mostu č. 6. n., vyžadujeme si vždy obnosu napřed poštovní poukázku. Dobírkou neb na úvěr nelze zaslati.